

**Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра обліку і оподаткування**

КРУПА Андрій Віталійович

**АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ НЕПЛАТОСПРОМОЖНИХ
ПІДПРИЄМСТВ ТА ОЦІНКА ПОТЕНЦІЙНОГО БАНКРУТСТВА /**

Analysis of the financial condition of companies insolvent and assessment of
potential bankruptcy assessment

спеціальність: 071 – Облік і оподаткування
освітньо - наукова програма – Міжнародний облік

Кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «магістр»

Виконав студент групи
ОМОм-21
Крупа Андрій Віталійович

підпис

Науковий керівник: к.е.н.,
доцент Жукевич С.М.

підпис

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту «___»
_____ 20__р.

Завідувач кафедри

Підпис

Тернопіль – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи аналізу фінансового стану неплатоспроможних підприємств та оцінки потенційного банкрутства	6
1.1. Управлінський концепт «фінансовий стан»: характеристика його складових та види	6
1.2. Банкрутство підприємства, його суть, критерії визначення	13
1.3. Місце і роль аналізу фінансового стану й оцінки потенційного банкрутства в управлінській діяльності суб'єктів господарювання	19
Висновки до розділу 1	24
РОЗДІЛ 2. Аналіз фінансового стану товариства з обмеженою відповідальністю «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»	26
2.1. Загальна оцінка фінансового стану товариства з обмеженою відповідальністю «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» з використанням методу експрес-аналізу	26
2.2. Аналіз фінансової стійкості ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»	34
2.2.1. Аналіз фінансової стійкості ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» з використанням абсолютних показників	34
2.2.2. Коефіцієнтний аналіз фінансового стану ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»	40
2.3. Аналіз ліквідності ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»	44
Висновки до розділу 2	49
РОЗДІЛ 3. Оцінка потенційного банкрутства товариства з обмеженою відповідальністю «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»	51
3.1. Характеристика методів та моделей визначення ймовірності банкрутства	51
3.2. Визначення ймовірності банкрутства у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»	56
Висновки до розділу 3	60
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТКИ	77

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Нестабільність, мінливість ведення фінансово-господарської діяльності, латентні кризи, затяжні пандемії та військова російська агресія спричиняють зростання кількості фінансово нестабільних підприємств, які знаходяться на стадії банкрутства. Проблема банкрутства є актуальною на всіх рівнях – держави, галузі та первинної господарської ланки, про що свідчить значна кількість збиткових, збанкрутілих та ліквідованих підприємств. Банкрутство суб'єктів господарювання призводить до порушення рівноваги на макроекономічному рівні. Одночасно, вартість та інвестиційна привабливість підприємства в ринковому просторі залежить від об'єктивної оцінки ймовірності банкрутства та його фінансовим станом.

Особливе значення відводиться аналітичному забезпеченню управління, як основи визначення, оцінки та прийняття рішення щодо тієї чи іншої проблематики, зокрема діагностики фінансового стану та визначення ймовірної банкрутства. Отримання якісної та кількісної оцінки фінансового стану та передбачення кризової ситуації можливо за допомогою здійснення аналізу та інтерпретації його результатів.

Ступінь висвітлення в літературі. Вітчизняні теоретичні розробки виявлення ймовірності банкрутства та аналізу фінансового стану здебільшого належать науковцям-аналітикам, дослідникам фінансового аналізу. Серед них: М. Абрютіна, О.Базилінська, Ф. Бутинець, С.Жукевич, В. Ковальов, Л. Лахтіонова, І.Лазаришина, А.Матвійчук, Є. Мних, О.Олійник, О.Павловська, О. Терещенко, Й. Цал-Цалко, І. Фаріон та інші. Зарубіжний досвід визначення ймовірності настання кризи на рівні економічного суб'єкта представлений моделями й методами, що розроблені науковцями-економістами Е. Альтманом, Аргенті, У. Бівером, Р. Лісом, Г. Спрінггейтом, Дж. Таффлером тощо.

Незважаючи на значний теоретичний доробок вищеназваних науковців-дослідників, потребують дослідження з врахуванням складних, форс-мажорних умов господарювання.

Вищезазначене обґрунтовує актуальність обраної теми дослідження, необхідність наукових розвідок у цій царині та визначає мету та завдання дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне дослідження, чинна практика аналізу фінансового стану неплатоспроможних підприємств та оцінки ймовірності банкрутства та розробка рекомендацій щодо їх вдосконалення. Досягнення поставленої мети потребує вирішення наступних завдань:

- дослідити управлінські концепти «фінансовий стан», «банкрутство підприємства», їх характеристику, складові, види та критерії визначення;
- визначити місце і роль аналізу в управлінській діяльності суб'єктів господарювання;
- проаналізувати фінансовий стан ТОВ«СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», застосовуючи метод експрес-аналізу, аналіз фінансової стійкості, ліквідності;
- узагальнити зарубіжний та вітчизняний досвід оцінки ймовірності банкрутства;
- здійснити апробацію методів визначення ймовірності банкрутства та запропонувати інструментарій визначення ймовірності банкрутства із врахуванням галузевої особливості підприємства з міжнародним капіталом ТОВ«СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»

Об'єктом дослідження є процес аналізу фінансового стану та оцінки ймовірності банкрутства в товаристві з обмеженою відповідальністю «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна».

Предметом дослідження є фінансово-господарська діяльність товариства з обмеженою відповідальністю «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» в контексті аналізу фінансового стану та оцінки ймовірності банкрутства.

Методи дослідження. В процесі застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Теоретичні основи окресленої тематики

досліджувалися методами теоретичного узагальнення, групування, порівняння та історичного генезису (розділ 1). Практичні основи аналізу фінансового стану та оцінки ймовірності банкрутства досліджувалися з допомогою методів наукової абстракції, індукції та дедукції, аналізу й синтезу (розділ 2, 3). Запропонований комплексний аналіз фінансового стану розроблений з використанням спеціальних методів дослідження фінансового аналізу, зокрема коефіцієнтний аналіз, горизонтальний й вертикальний аналіз, експрес-діагностика, детермінантні методи оцінки ймовірності банкрутства (розділ 2, 3). Наочне представлення результатів дослідження стало можливим з використанням табличного і графічного прийомів.

Інформаційною базою дослідження стали праці вітчизняних та зарубіжних науковців з проблем аналізу фінансового стану та оцінки ймовірності банкрутства; законодавчо-нормативні акти; матеріали науково-практичних конференцій; офіційна інформація органів Державної служби статистики; дані ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ – Україна».

Практичне значення одержаних результатів полягає в удосконаленні аналізу фінансового стану та оцінки ймовірності банкрутства. Основні теоретичні розробки, зокрема методи та моделі аналізу фінансового стану та оцінки ймовірності банкрутства, набули практичного застосування на підприємствах з міжнародним капіталом.

Апробація результатів дослідження. За результатами дослідження опубліковано тези доповіді на тему: «Методологічні аспекти аналізу фінансового стану підприємств» [37], які апробовані на III Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і учнівської молоді «Облік, оподаткування і контроль в управлінні» м. Кропивницький, яка відбулася 17 квітня 2024 року, секція 6 Проблеми та перспективи розвитку аналізу та контролю в системі управління, а також тези на тему: «Фінансовий аналіз як методологічна основа запобігання кризових явищ» [38].

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ НЕПЛАТОСПРОМОЖНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОЦІНКИ ПОТЕНЦІЙНОГО БАНКРУТСТВА

1.1. Управлінський концепт «фінансовий стан»: характеристика його складових та види

Індикатором продуктивності господарської та фінансово-економічної діяльності підприємств є рівень його фінансового стану. Дослідження фінансового стану дає можливість зрозуміти ефективність підприємницької діяльності в управлінні операціями, прийнятті інвестиційних рішень та інших аспектах та забезпечує орієнтир для майбутнього розвитку. Крім того, фінансовий стан визначає і показує можливість чи навпаки ймовірності банкрутства.

Зупинимося на розумінні категорії «фінансовий стан». Зазначимо, що фінансовий стан є індикатором ймовірності настання кризи, яка зумовлює банкрутство підприємства, що потребує дослідження критеріїв визначення фінансового стану.

Фінансовий стан є комплексною економічною категорією. Науковці розглядають його як «процес дослідження фінансового стану і основних результатів фінансово-господарської діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку; це засіб накопичення, трансформації й використання інформації фінансового характеру» [43].

На думку К. Ізмайлової фінансовий стан це «комплексне поняття, яке характеризується системою показників, які відображають наявність, структуру та динаміку майна (активів) підприємства його фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність» [25]. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. визначають, що «фінансовий стан являє собою найважливішу характеристику економічної діяльності підприємства в зовнішньому середовищі» [36]. Автори

наголошують, що «воно визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал в діловій співпраці, оцінює, якою мірою гарантовані економічні інтереси самого підприємства і його партнерів щодо фінансових та інших відносин» [36].

Ресурсний підхід спостерігається у визначеннях науковців. Зокрема, Ю. Цал-Цалко стверджує, що фінансовий стан підприємства «відображає на певний момент рівень ефективності використання ресурсів у господарській діяльності або ефективність функціонування механізмів економічної системи» [80, с.17]. В. Осмолівський звертає увагу на забезпеченість «фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої діяльності комерційних та інших суб'єктів господарювання, доцільністю й ефективністю їх розміщення і використання, фінансовими взаємовідносинами із суб'єктами господарювання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю» [90]. Колектив авторів (Л. Загородній, Г. Вознюк, Т. Смовженко) також пріоритетність надають «наявності в нього (підприємства) фінансових ресурсів, забезпеченістю коштами, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та життя, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами» [24].

Ряд економістів окреслюють фінансовий стан господарюючого суб'єкта з позиції зовнішнього середовища, стверджуючи, що це «характеристика його фінансової конкурентоспроможності (тобто платоспроможності, кредитоспроможності), використання фінансових ресурсів і капіталу, виконання зобов'язань перед державою й іншими господарюючими суб'єктами» [86, с. 12].

Поєднання й реалізація «всіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства» характеризує комплексність визначенні фінансового стану М. Дем'яненком та «відображають якісну сторону виробничої та фінансової діяльності та внутрішніх фінансових відносин підприємства і характеризується системою показників, які відображають стан капіталу в процесі його кругообігу, здатність розраховуватися за своїми

зобов'язаннями і забезпечувати ефективне фінансування своєї виробничої діяльності на певний момент часу» [11].

Достатньо містке розуміння фінансового стану підприємства міститься в дослідниці А. Азарової, яка визначає його як «придатність підприємства щодо фінансування своєї діяльності, характеризує забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільність їх розміщення й ефективність використання, фінансові відносини з іншими юридичними і фізичними особами, платоспроможність та фінансову стійкість» [1].

Фінансовий стан підприємства є не тільки науково-дослідницькою економічною категорією, але й управлінською категорією, визначення якої прослідковується в нормативних джерелах. Зокрема, у Методиці інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій від 23 лютого 1998 р. № 22, що розроблена Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств і організацій, відзначається, що: «фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [47].

У Положенні фінансовий стан визначається як «сукупність показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, реальні й потенційні можливості підприємства» [56].

У Методичних рекомендаціях вживається термін фінансове положення підприємства, яке є синонімом «фінансового стану» та окреслюється «комплексним поняттям і відображає рейтинг підприємства на фінансовому ринку, його кредито- і податкоспроможність характеризується системою показників, які визначають на конкретну дату» [46]. У зазначеному офіційному джерелі виділяють задовільний та незадовільний фінансовий стан. «Задовільний фінансовий стан - це стійка платоспроможність, достатня забезпеченість власними оборотними засобами та ефективне їх використання з

господарською доцільністю, чітка організація розрахунків, наявність стійкої фінансової бази.

Незадовільний фінансовий стан характеризується неефективним розміщенням засобів, їх іммобілізацією, незадовільною платіжною готовністю, простроченою заборгованістю перед бюджетом, постачальником і банком, недостатньо стійкою потенційною фінансовою базою в зв'язку з несприятливими тенденціями в виробництві, неправильно вибраною стратегією розвитку, некомпетентністю керівництва тощо» [46].

Ознайомлення з думками та підходами до дефініції «фінансовий стан підприємства» (Додаток А), дало можливість систематизувати її як: «рівень збалансованості структурних елементів активів і джерел їх фінансування підприємства, а також ступінь ефективності їх використання; стан капіталу в процесі його кругообігу та спроможність підприємства до саморозвитку; показник його фінансової конкурентоспроможності; здатність підприємства фінансувати свою діяльність та розраховуватися за зобов'язаннями; сукупність значень показників, що відображають процес формування й використання фінансових ресурсів; комплексне поняття, яке є результатом взаємодії усіх елементів системи фінансових відносин підприємства» [81, с.99].

Відтак, здійснивши огляд трактування категорії «фінансовий стан підприємства» в наявних підходах науковців і нормативних джерелах та систематизувавши його, можна стверджувати, що *фінансовий стан підприємства є комплексною управлінською категорією, що відображає на певний момент часу наявність ресурсного потенціалу, який необхідний для функціонування та ефективної фінансово-господарської діяльності, його результативною ознакою та вимірюється сукупністю показників, які характеризують продуктивність фінансової, операційної та інвестиційної діяльності та дають можливість визначити ймовірність кризового стану (або ж ні) бізнес-діяльності.*

Що стосується рівнів (типів) фінансового стану підприємства, то крім задовільного й незадовільного, запропонованих Методичними рекомендаціями,

в економічній літературі пропонується виділяти аналогічні рівням фінансової стійкості, а саме: абсолютна, нормальна, нестійка, кризова. Характеристика кожного виду висвітлена в додатку Б.

Забезпечення належного (абсолютного чи нормального) фінансового стану підприємства та недопущення передкризового й кризового станів потребує належної системи управління. Управління фінансовим станом підприємства, стверджують науковці, це «складний процес, що потребує постійного впливу суб'єктів на об'єкт фінансового управління за допомогою певної системи методів і технічних засобів з використанням особливої технології для досягнення забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, необхідними для його нормальної фінансово — господарської діяльності, доцільності й ефективності розміщення і використання фінансових ресурсів, фінансових взаємовідносин з іншими суб'єктами господарювання, платоспроможності та фінансової стійкості з метою підвищення ефективності функціонування суб'єкта підприємницької діяльності, а також визначення напрямків його розвитку у короткостроковій та довгостроковій перспективі» [67]; це «система принципів і методів розроблення та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням досягнення такої фінансової позиції, що характеризується цільовим рівнем визначених показників фінансового стану і дає змогу забезпечувати достатній рівень фінансування діяльності підприємства та ефективно здійснювати її в майбутньому» [81].

Слід відмітити, що управління фінансовим станом підприємства охоплює сукупність інструментів, методів цілеспрямованого впливу суб'єктів на об'єкт управління. Оскільки об'єктом управління в нашому випадку виступає фінансовий стан, то дослідженню підлягають питання формування й використання фінансових ресурсів, вплив на них внутрішніх та зовнішніх чинників. Суб'єктом управління фінансовим станом підприємств є власники, керівники різних рівнів, зацікавлені особи, інвестори, стейкхолдери та самі працівники підприємства. У кожного суб'єкта є свій інтерес для дослідження фінансового стану.

Мета управління фінансовим станом підприємства полягає у прийнятті управлінських рішень щодо джерел формування й ефективного використання фінансових ресурсів та потенціалу суб'єктів господарювання, передбачення та попередження ймовірності банкрутства, мінімізації загроз та ризиків зовнішнього та внутрішнього середовища та підвищення ринкової вартості.

Відповідно до мети управління фінансовим станом підприємства, необхідно вирішити ряд завдань, що ставляться перед менеджерами для досягнення поставленої мети. Тут також виділяються різноманітність підходів. Зокрема, Сіліна І. В., Хацер М. В. виокремлюють наступні завдання: «формування достатнього обсягу фінансових ресурсів; забезпечення ефективного використання сформованого обсягу фінансових ресурсів за найважливішими напрямками господарської діяльності; оптимізація грошових потоків; максимізація прибутку (усунення збитковості) в умовах прийнятного рівня комерційного ризику; досягнення фінансової стійкості та платоспроможності; прискорення оборотності капіталу; удосконалення структури капіталу підприємства; пришвидшення руху грошових коштів та ефективніше їх використання; збільшення обсягу грошових надходжень від реалізації продукції при одночасному покращенні якісних параметрів господарської діяльності; одержання позитивних фінансових результатів від усіх видів діяльності та стабілізації фінансового стану підприємств» [67]. Також, в дослідженнях групуються завдання, як: «оптимізація структури активів; оптимізація структури капіталу; прискорення оборотності оборотних активів; ефективність використання фінансових ресурсів; збалансованість грошових потоків; мінімізація рівня фінансових ризиків; досягнення фінансової стійкості та платоспроможності; максимізація прибутковості» [2].

Процес управління фінансовим станом підприємства повинен здійснюватися за етапами: визначення або коректування мети управління; формування системи інформаційного забезпечення управління; дослідження показників фінансового стану; розроблення системи заходів щодо реалізації

поточних планів, моніторинг і контроль показників фінансового стану підприємства.

Продуктивним є управління фінансовим станом суб'єктів господарювання, якщо воно здійснюється на оперативному, інноваційному та стратегічному рівнях. Визначальним у виділенні рівнів є період часу здійснення управління (коротко-, середньо-, довгостроковий період). Механізм управлінської діяльності на різних в контексті забезпечення належного рівня фінансового стану зображений на рисунку 1.1.

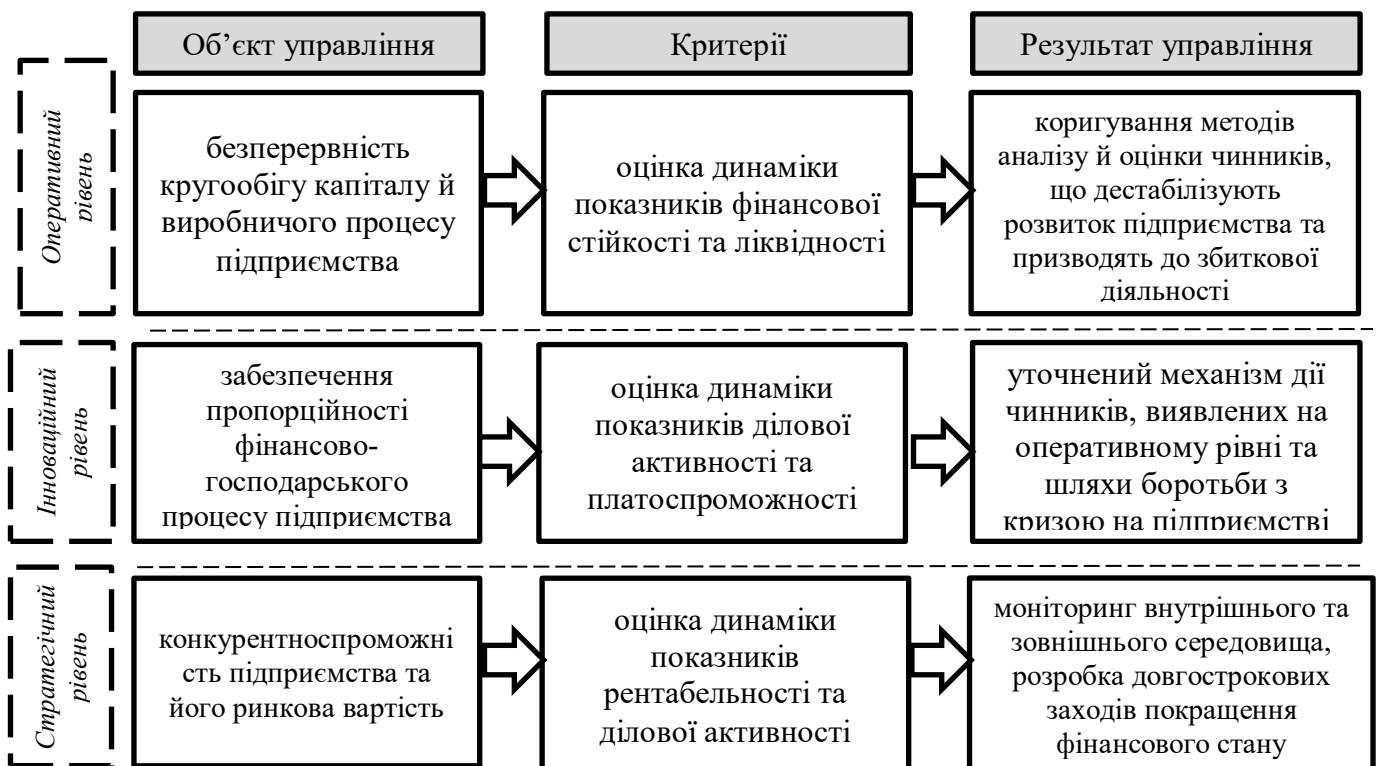

Рис. 1.1. Механізм управлінської діяльності на різних рівнях

Джерело: сформовано на основі [6; 67]

Із рисунку 1.1. можна виокремити складові детермінанти, що визначають фінансовий стан, його рівень. До них належать показники: ділової активності, ліквідності й платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості. Це система показників, які в комплексі характеризують фінансовий стан, а відхилення від нормативного значення яких є попередженням про ймовірність настання кризових явищ, тобто можливість банкрутства, сутність та критерії визначення якого ми розглянемо в наступному параграфі.

1.2. Банкрутство підприємства, його суть, критерії визначення

Одним із наслідків та ознак кризового стану діяльності підприємств є банкрутство. Банкрутство як економічна категорія, явище та процес розглядається в економічній, юридичній науковій літературі та є об'єктом нормативно-правового регулювання.

Банкрутство є результатом неспроможності виконати свої зобов'язання перед податковими органами, постачальниками та споживачами. Загроза банкрутства підприємства передбачає ідентифікацію платоспроможності, рівня неплатоспроможності. Юридичне трактування неплатоспроможності окреслюється як «неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через застосування процедур, передбачених Кодексом України з процедур банкрутства» [31]. Згідно Кодексу банкрутство це «визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації та погасити грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури» [31]. Методичні рекомендації зазначають, що «платоспроможність (ліквідність) – один з основних якісних показників діяльності підприємства, що визначає спроможність підприємства здійснювати платежі, розраховуватися з боргами в необхідному обсязі та в зазначений термін наявними у нього коштами або такими, які безперервно поповнюються за рахунок його діяльності, неплатоспроможність – це неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі по заробітній платі, а також виконати зобов'язання щодо сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності» [62].

Основою та визначальним чинником у зазначеному визначенні є індикатори неплатоспроможності боржника: сума боргу та термін прострочення його повернення.

Виокремлюють технічну й повну неплатоспроможність. Технічна неплатоспроможність виникає внаслідок істотного прострочення дебіторської заборгованості та, відповідно, відтоку грошових коштів. Попри це, величина дебіторської заборгованості та інших оборотних коштів у сфері обігу є більшою за розмір поточної заборгованості. Однак, за звичайних умов і провадженні антикризового управління технічна неплатоспроможність не зумовлює банкрутство господарських структур. Позаяк повна неплатоспроможність означає «неможливість відновлення власної фінансової стійкості та платоспроможності в найближчому майбутньому внаслідок значної втрати капіталу. Тобто катастрофічні втрати активів не дозволяють підприємству здійснювати ефективну господарську діяльність в подальших періодах» [54].

Науковці, досліджуючи банкрутство, виділяють: «банкрутство як визначена судом фінансова неспроможність підприємства виконувати вчасно свої зобов'язання перед кредиторами та бюджетом» [6]; «банкрутство – це такий стан, у якому підприємство не в змозі в установлені строки задовольняти вимоги, встановлені кредиторами, та зобов'язання перед бюджетом, це пов'язано з тим, що в підприємства існує проблема недостатності активів у ліквідній формі» [72, с. 166]; «реалізація катастрофічних ризиків підприємства в процесі його фінансової діяльності, внаслідок якої воно не здатне задовольнити у встановлені терміни висунуті з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом» [44, с. 214].

Отже, критеріями, що визначають ймовірність виникнення банкрутства є: збиткова діяльність, неплатоспроможність, недостатній рівень ліквідності, нераціональна структура майна та джерел його фінансування, негативна фінансова стійкість (фінансова нестійкість).

Виділяють характерні складові банкрутства: «1) об'єкт банкрутства – суб'єкт підприємницької діяльності, який функціонує з метою отримання

прибутку; 2) господарський суд визначає банкрутство як юридичний факт з відповідними наслідками; 3) за змістом, встановленим господарським судом, банкрутство виступає як неспроможність суб'єкта господарювання через недостатність його майна задовольнити вимоги кредиторів [10, ч. 4, ст. 205 ГКУ]; 4) неплатоспроможність перед контрагентами неможливо усунути за рахунок санаційних та інших відновлювальних заходів» [54, с. 238].

Нормативно-правове регулювання банкрутства здійснюється Кодексом України з процедур банкрутства, Господарським процесуальним кодексом України та іншими законодавчими актами (рис.1.2.).

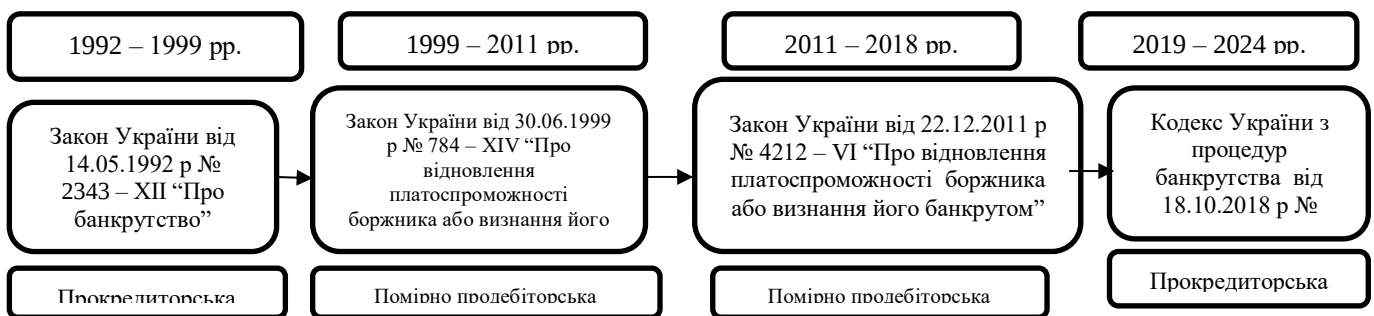

Рис. 1.2. Моделі державного регулювання неплатоспроможності в Україні (1992—2024)

Джерело: сформовано на основі [9]

Оскільки банкрутство визначається на підставі рішення суду, то для порушення справи необхідно подати кредиторам або боржникам заяву до суду в письмовій формі.

Зокрема, за даними Євростату у третьому кварталі 2023 року при збільшенні зареєстрованих нових підприємств, зменшилася на 5.8% кількість оголошених про банкрутство підприємств у порівнянні з попереднім кварталом. Загалом кількість оголошених про банкрутство у 2023 році була вищою у порівнянні з останнім кварталом 2019 року (до пандемічний період) рис. 1.3.

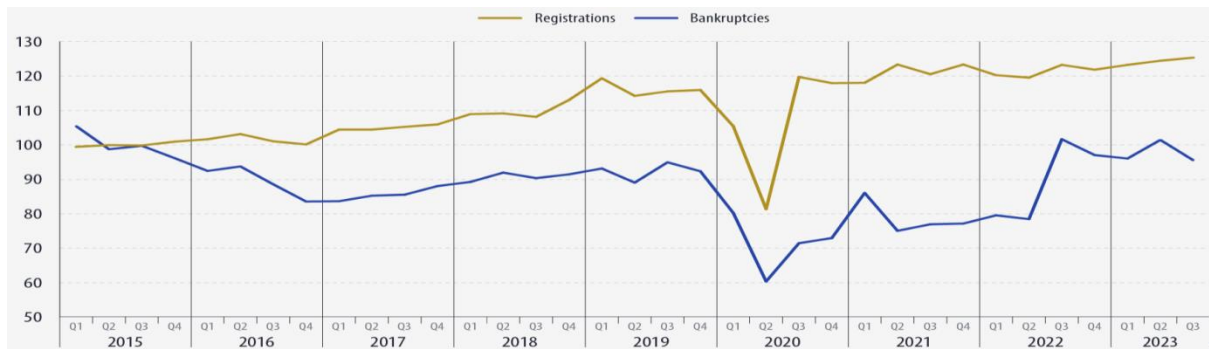

Рис. 1.3. Динаміка зареєстрованого банкрутства у період 2015-2023 р.р.
Джерело: складено на основі набору вихідних даних [23]

Дослідження банкрутства за конкретними видами діяльності (рис.1.4) показало, що у «більшості секторів економіки зафіксовано зменшення кількості банкрутств у третьому кварталі 2023 року порівняно з попереднім кварталом. Найбільше скорочення відбулося у транспорті та зберіганні (41.3%), за ним йдуть послуги розміщення та харчування (-28.4%) та освіта, охорона здоров'я та соціальна діяльність (-12.3%). Зростання відбулося у таких секторах, як інформація та зв'язок (+25.3%), промисловість (+4.6%) та будівництво (+0.1%)» [23].

Рис. 1.4. Динаміка банкрутства за видами діяльності, 2015-2023 р.р.
Джерело: складено на основі [23]

На макроекономічному рівні банкрутство можна розглядати як «процес очищення економіки від неефективних підприємств, які підривають добросовісні взаємовідносини із іншими суб'єктами підприємницької діяльності, та, як наслідок, – збереження потенціалу та привабливості ринку» [54]. Банкрутство у світі — це «цивілізований інструмент перерозподілу активів

до більш ефективних власників та індикатор простоти ведення бізнесу. Позаяк для інвестора важливо не лише інвестувати у простий спосіб, а й розуміти, за якими правилами можна вийти з бізнесу. Що швидша і прозоріша ця процедура (банкрутство) і що більше повернення з одного долара інвестицій отримають кредитори під час виходу, то прогресивніша і привабливіша країна» [4].

Економічне явище – банкрутство створює й проблеми на кшталт: зниження обсягів виробництва та збільшення боргів стейкхолдерам, державі, банківській системі, зменшення попиту на продукцію виробників, соціальна напруга серед працівників з можливістю невивлати зарплати та втрати робочого місця.

Обліково-економічний аспект причин банкрутства визначається як «істотне порушення фінансової усталеності підприємства у випадку перевищення зобов'язань над активами; значна незбалансованість від'ємного і додатного грошових потоків та тривала неплатоспроможність підприємства, що викликана низькою ліквідністю його активів» [5].

Виділяють наступні види «банкрутства:

- реальне банкрутство — повна неспроможність підприємства відновити в наступному періоді свою фінансову стабільність і платоспроможність в силу реальних втрат капіталу;
- технічне банкрутство — банкрутство, що викликане суттєвим простроченням дебіторської заборгованості та перевищенням цієї заборгованості над кредиторською, а сума активів істотно перевищує фінансові зобов'язання;
- навмисне банкрутство — навмисне створення або збільшення керівником або власником підприємства його неплатоспроможності, нанесення економічного збитку в особистих інтересах або інтересах інших осіб, заздалегідь некомпетентне фінансове керівництво;
- фіктивне банкрутство — заздалегідь неправдиве об'явлення підприємством про свою неплатоспроможність з метою введення в оману

кредиторів для отримання від них відстрочки виконання своїх зобов'язань або знижки на суми кредиторської заборгованості» [5].

Підставою для порушення справи про банкрутство є подача до суду заяви кредитором або боржником у письмовій формі. За період з 24 лютого 2022 року «господарськими судами відкрито 65 справ про банкрутство (неплатоспроможність) боржників, з яких 35 справ щодо неплатоспроможності фізичних осіб» [26].

Процедура банкрутства, яка триває значний період часу, дає можливість здійснити заходи для боржників із відновлення платоспроможності, а саме: відстрочення, розстрочення або списання боргу, реструктуризація суб'єкта ведення діяльності, перепрофілювання виробництва або ж зміна виробничої структури, відновити, покращити свій фінансовий стан або вийти з ринку шляхом ліквідації. Для кредиторів вона уможлиблює отримати кошти, заборговані боржником в повному обсязі або частково і перевірити наявність умисних дій щодо настання у боржника кризи неплатежів.

Для аналізу та оцінки ймовірності банкрутства підприємства важливе значення мають причини або ризик-чинники його виникнення. Під ризик-чинниками «виникнення банкрутства розуміються численні умови (події), які можуть виникнути та спричинити неспроможність боржника виконати свої зобов'язання перед кредиторами» [15, с. 246]. В науковій літературі виділяються ризик-чинники: об'єктивні, суб'єктивні та загальні; екзогенні та ендогенні; зовнішні та внутрішні.

Зокрема ризик-чинники зовнішнього оточення криються в постійно мінливому економічному, соціальному та правовому середовищі, зокрема: зміна правового, конкурентного, економічного, соціального, соціального чи політичного середовища. Підприємства не можуть контролювати ці чинники, але повинні враховувати у своїй діяльності, здійснювати їх аналіз та оцінку з метою адаптації до ринкових умов. Внутрішніми причинами можуть бути: невдала управлінська, кадрова чи фінансова стратегія (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Внутрішні та зовнішні причини банкрутства

Внутрішні причини	Зовнішні причини
Погана кадрова політика	Фінансово-економічні кризи світові та вітчизняні
Брак капіталу та нераціональне використання ресурсів	Нестабільна економічна та політична ситуація в країні
Неправильна оцінка ринку	Зміна відсоткових ставок, порядок отримання кредитів
Недостатня компетентність керівників (власників)	Зміни ринку (звуження або розширення ринків, поява нових конкурентів)
Невідповідна виробнича структура підприємства, використання застарілих технологій	Стихійні лиха та інші непередбачені обставини
Надмірна залежність бізнесу від постачальників і покупців, неспроможність партнерів	Несприятлива правова система для бізнесу, нестабільність податкової системи
Шахрайство, умисний зрив бізнесу	

Джерело: систематизовано самостійно

Отже, банкрутство суб'єктів господарювання є наслідком кризової ситуації та несе загрозу його безпеці. Для того, щоб своєчасно попередити неплатоспроможність підприємства, потрібно систематично аналізувати його діяльність та оцінювати ймовірність виникнення банкрутства. Роль та місце аналізу в управлінні фінансовим станом та попередження банкрутства будуть розглядатися в наступному параграфі.

1.3. Місце і роль аналізу фінансового стану й оцінки потенційного банкрутства в управлінській діяльності суб'єктів господарювання

Процеси та явища, які відбуваються у фінансово-господарській діяльності суб'єктів господарювання потребують ефективного, кваліфікованого, вчасного управління. Особливої актуальності набувають функції управлінської діяльності, до яких належать: організація, планування, облік, аналіз, контроль. Не применшуючи важливості всіх функціональних складових, відмітимо аналітичну як всезагальну. Аналіз є «методом наукового дослідження, способом пізнання явищ і процесів, який полягає в уявному розкладанні цілого на складові частини і виділенні окремих сторін, властивостей, зв'язків. Таке

розкладання дає змогу з'ясувати внутрішню суть і природу процесу, який вивчається, його залежність від факторів формування» [51, с.5].

Економічний аналіз – це «система спеціальних знань для дослідження зміни та розвитку економічних явищ і процесів у їх взаємозв'язку та взаємообумовленості, з метою забезпечення цільового управління ними. Економічний аналіз передбачає систему філософських, математичних, спеціальних економічних та інших знань, що дозволяють зробити обґрунтовані судження про природу, зміну та розвиток економічних явищ та процесів» [51].

«Економічний аналіз, стверджує М. Г. Чумаченко, – це комплексне глибоке вивчення роботи підприємств, їх підрозділів та інших господарських формувань для об'єктивної оцінки її результатів і виявлення можливостей підвищення ефективності господарювання» [13, с. 44].

Економічний аналіз є ключовим аспектом для досягнення головної мети управлінських рішень - наукового підґрунтя для вибору оптимальних стратегій з максимізацією економічних вигод при мінімальних ресурсних затратах. В контексті управління суб'єктами господарювання, економічний аналіз виконує особливу роль у формулюванні та обґрунтуванні стратегій управління.

Будучи забезпечуючою функцією управління, економічний аналіз виконує такі функції: науково-дослідницьку, інформаційно-аналітичну, оцінюючу, планову, контролюючу, пошукову, мобілізуючу (конструктивну), інноваційну.

Сутність економічного аналізу, як функції управління підприємством розглядається як глибоке дослідження фінансово-економічних явищ суб'єктів господарювання, виявлення недоліків і причин відхилення від завдань, договорів, відхилень від нормативних та еталонних значень показників, а також пошук шляхів підвищення ефективності, віднаходження внутрішніх резервів, заходів пом'якшення впливу негативних чинників. Зміст економічного аналізу визначається як комплексне дослідження всіх аспектів фінансово-господарської, маркетингової та інших видів діяльності підприємств з використанням необхідних джерел інформаційних даних, обґрунтуванням

бізнес-планів, договірних зобов'язань, вивченням впливу чинників, загроз, оцінкою діяльності та вимірюванням результатів та витрат, узагальненням аналітичних обрахунків і розробленням та контролем заходів.

Критерієм ефективності бізнес діяльності економічного агента є показник рівня фінансового стану, аналіз якого є важливим елементом механізму забезпечення від кризових явищ.

Одним із об'єктів економічного аналізу та окремою науковою галуззю, предметом дослідження якої є система фінансових відносин, зокрема й фінансового стану, є фінансовий аналіз. В деякій економічній літературі ототожнюються поняття «фінансовий аналіз», «аналіз фінансового стану», «аналіз фінансової звітності».

Дослідники-аналітики вважають, що основним об'єктом вивчення є аналіз фінансового стану, що підтверджується запропонованими визначеннями фінансового аналізу як «процесу дослідження фінансового стану і основних результатів фінансово-господарської діяльності підприємства з метою виявлення резервів підвищення його ринкової вартості та забезпечення ефективного розвитку; це засіб накопичення, трансформації й використання інформації фінансового характеру» [43]. Будучи методом пізнання фінансового механізму підприємства й процесів формування та використання фінансових ресурсів для операційної та інвестиційної діяльності, фінансовий аналіз дає оцінку фінансовому благополуччю, стану майна (активів), швидкості його обертання, характеризує структуру активів та джерел їх формування, ефективності використання коштів. Результатом аналізу є обґрунтовані висновки щодо стану об'єкта та передбачення майбутніх змін.

Зазначимо, що фінансовий аналіз – це «метод оцінки і прогнозування фінансового стану підприємства на основі його бухгалтерської звітності. Такий аналіз може виконувати як управлінський персонал даного підприємства, так і будь-який зовнішній аналітик, оскільки згаданий аналіз базований здебільшого на загальнодоступній інформації» [7, с. 4]; «засіб нагромадження, трансформації і використання фінансової інформації, що має на меті: оцінити

поточний і перспективний фінансовий стан підприємства; визначити можливі й доцільні темпи розвитку підприємства з позиції їх фінансового забезпечення; виявити доступні джерела засобів і оцінити можливість та доцільність їхньої мобілізації; спрогнозувати місце підприємства на ринку капіталів» [80].

Оскільки фінансовий стан відображає забезпеченість підприємства необхідними фінансовими ресурсами для здійснення продуктивної діяльності та своєчасних розрахунків за своїми зобов'язаннями, то його аналіз та оцінка є необхідним елементом у розробці фінансових планів та прогнозів, зокрема фінансового «оздоровлення» суб'єктів господарювання.

Метою аналізу і оцінки фінансового стану є визначення «сучасної ситуації щодо фінансового стану й розроблення заходів, спрямованих на його покращання» [3]; «пошук резервів його зміцнення та підвищення рентабельності виробництва як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банками, іншими організаціями та працівниками підприємства» [7].

Предметом аналізу й оцінки фінансового стану є результати виробничо-господарської і фінансової діяльності підприємства, на які впливали об'єктивні і суб'єктивні чинники.

Перед аналізом фінансового стану суб'єктів господарювання ставляться завдання, вирішення яких допомагає досягти мети та зробити продуктивним управління. До таких відносяться: «аналіз та оцінка чинників, що впливають на фінансовий стан підприємств: структури активів, ліквідності й платоспроможності, ділової активності, фінансових результатів та рентабельності; аналіз та оцінка ймовірності настання кризових явищ та рівня фінансової безпеки; аналіз та обґрунтування необхідності здійснення певних заходів щодо попередження кризових явищ та банкрутства; аналіз ефективного використання ресурсів; аналіз ризиків їх якісний та кількісний вимір, з метою визначення пріоритетності проблемних місць у фінансовому стані» [17]. Аналіз та оцінку фінансового стану слід здійснювати використовуючи показники, методи, інструментарій, що розроблений фахівцями з фінансового аналізу.

Методика аналізу фінансового стану підприємства в контексті попередження банкрутства та визначення ймовірності його настання визначається метою та забезпечуючими чинниками: необхідна глибина дослідження, період, методичне, інформаційне, методичне, програмно-технічне й кадрове забезпечення. Відповідно до часових потреб і необхідної деталізації аналізу фінансового стану підприємств для прийняття економічно обґрунтованих управлінських рішень рекомендовано застосовувати методику експрес-аналізу та поглибленого аналізу фінансового стану. При цьому застосовуються різний набір, кількість індикаторів та методів дослідження [18].

Методика експрес-аналізу фінансового стану або, як ще її називають - загальний аналіз фінансового стану є початковим етапом дослідження. Вона досить поверхнева, однак наочна й ефективна. Метою експрес-аналізу є предметна та відносно проста оцінка динаміки розвитку та ефективності господарювання підприємств. Зазначена методика передбачає такі етапи: підготовчий, попередній огляд й аналіз звітності. Її застосування можливе будь-якою зацікавленою особою, яка здатна інтерпретувати звітність, що є основною інформаційною базою для здійснення експрес-аналізу та не конфіденційною [19].

Обґрунтованість здійснення аналізу фінансової звітності визначається на підготовчому етапі й передбачає ознайомлення із фінансовою бухгалтерською звітністю. Під час цього аналізуються основні результати діяльності, визначаються основні тенденції та зміни показників в майновому та фінансовому стані з врахуванням інфляційних чинників та недоліків балансу. Аналітична інтерпретація звітності узагальнюється оцінкою результатів діяльності підприємства.

Поглиблений фінансовий аналіз фінансового стану характеризує майновий та фінансовий стан суб'єкта господарювання, результатів його фінансової діяльності у поточному та перспективному періодах з врахуванням впливу різноманітних чинників у їх якісному й кількісному вимірі.

Порядок поглибленого фінансового аналізу охоплює: попередній огляд економічного і фінансового стану підприємства, аналіз та оцінка фінансово-економічного потенціалу підприємства, аналіз результативності фінансово-господарської діяльності та чинників, що на них впливають.

Аналіз фінансового стану здійснюється за допомогою комплексу показників. Оптимальна кількість показників та методичних прийомів для аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання визначається метою та основними завданнями аналітичного дослідження.

Також доцільно звернути увагу на вплив на аналітичні процеси цифрової економіки та інтеграції інноваційних інформаційних технологій, що дозволяє регулярно застосовувати новітнє програмно-математичне забезпечення для вирішення складних, системних завдань та ухвалювати ефективні, вчасні рішення для досягнення достатнього рівня гнучкості та реагування на ризики.

Отже, аналіз фінансового стану забезпечує високий рівень економічної ефективності підприємства в поточному та майбутньому періодах.

Висновки до розділу 1.

Індикатором продуктивності господарської та фінансово-економічної діяльності підприємств є рівень його фінансового стану, що є комплексною економічною категорією.

Узагальнення існуючих визначень, дозволило окреслити фінансовий стан підприємства як комплексну управлінську категорію, що відображає на певний момент часу наявність ресурсного потенціалу, який необхідний для функціонування та ефективної фінансово-господарської діяльності, його результативною ознакою та вимірюється сукупністю показників, які характеризують продуктивність фінансової, операційної та інвестиційної діяльності та дають можливість визначити ймовірність кризового стану (або ж ні) бізнес-діяльності. Вирізняють абсолютний, нормальний, нестійкий, кризовий фінансовий стан.

Управління фінансовим станом підприємства передбачає прийняття управлінських рішень щодо джерел формування й ефективного використання фінансових ресурсів та потенціалу суб'єктів господарювання, передбачення та попередження ймовірності банкрутства, мінімізації загроз та ризиків зовнішнього та внутрішнього середовища та підвищення ринкової вартості. Воно охоплює: визначення або коректування мети управління; формування системи інформаційного забезпечення управління; дослідження показників фінансового стану; розроблення системи заходів щодо реалізації поточних планів, моніторинг і контроль показників фінансового стану підприємства.

Досліджено, що банкрутство є результатом неспроможності виконати свої зобов'язання перед податковими органами, постачальниками та споживачами. Критеріями, що визначають ймовірність виникнення банкрутства є: збиткова діяльність, неплатоспроможність, недостатній рівень ліквідності, нераціональна структура майна та джерел його фінансування, негативна фінансова стійкість (фінансова нестійкість). Виділяють реальне, технічне, навмисне, фіктивне банкрутство.

Фінансовий стан є предметом дослідження фінансового аналізу. Будучи методом пізнання фінансового механізму підприємства й процесів формування та використання фінансових ресурсів для операційної та інвестиційної діяльності, фінансовий аналіз дає оцінку фінансовому благополуччю, стану майна (активів), швидкості його обертання, характеризує структуру активів та джерел їх формування, ефективності використання коштів. Результатом аналізу є обґрунтовані висновки щодо стану об'єкта та передбачення майбутніх змін. Аналіз запропоновано здійснювати з допомогою експрес-аналізу та поглибленого дослідження фінансового стану. При цьому, застосовуючи показники майнового складу, їх структури та динаміки, фінансової стійкості, ліквідності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –УКРАЇНА»

2.1. Загальна оцінка фінансового стану товариства з обмеженою відповідальністю «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» з використанням методу експрес-аналізу

Товариство з обмеженою відповідальністю «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» спеціалізується на виробництві електричного та електронного устаткування для автомобілів Volkswagen AG, Audi та Porsche. Загалом в реалізацію цього проєкту вкладено 12 мільйонів євро інвестицій.

Експрес-аналіз фінансового стану підприємства відіграє значну роль у фінансовому управлінні та стратегічному прийнятті рішень. Значення цього виду аналізу полягає у тому, що він дозволяє оперативно оцінити фінансову ситуацію підприємства і вчасно виявити можливі проблеми або ризики.

Роль експрес-аналізу визначається наступним чином:

Швидке реагування: експрес-аналіз дозволяє швидко виявляти зміни в фінансовому стані підприємства і реагувати на них вчасно. Це дозволяє уникнути затримок у вирішенні проблем та управлінні фінансовими ресурсами.

Оцінка стабільності: шляхом експрес-аналізу можна оцінити фінансову стабільність підприємства і визначити його здатність до виконання своїх фінансових зобов'язань у майбутньому.

Прийняття управлінських рішень: результати експрес-аналізу надають керівництву підприємства об'єктивну інформацію для прийняття рішень щодо фінансової політики, стратегічного планування та інвестиційних рішень.

Моніторинг ефективності: експрес-аналіз допомагає відслідковувати ефективність фінансових стратегій та заходів, що приймаються підприємством, і коригувати їх за необхідності.

Контроль за ризиками: за допомогою експрес-аналізу можна ідентифікувати фінансові ризики та вчасно вживати заходів для їх мінімізації або управління.

Відтак, експрес-аналіз фінансового стану є необхідним інструментом управління, який допомагає забезпечити фінансову стабільність, ефективність управління та успішність підприємства.

Крім того, методика експрес-аналізу фінансового стану є важливим інструментом, який спрямований на оперативне оцінювання фінансової діяльності підприємства. Особливість цього підходу базується на швидкому аналізі основних показників фінансової звітності з метою визначення загального фінансового стану та ідентифікації проблемних аспектів, які потребують негайного уваги керівництва.

Організація експрес-аналізу фінансового стану на підприємстві включає кілька ключових етапів (рис.2.1).

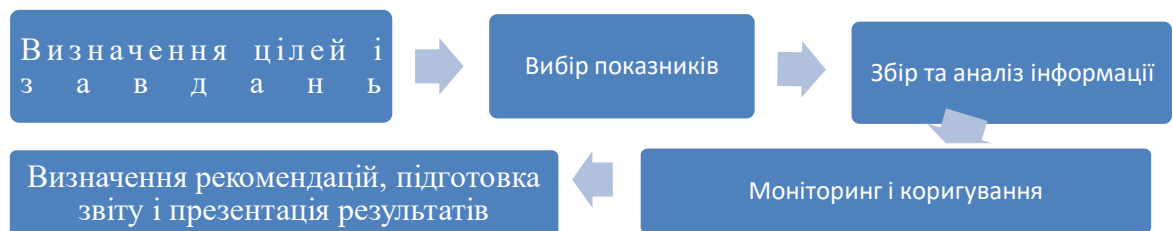

Рис. 2.1. Організаційні етапи здійснення експрес-аналізу фінансового стану підприємства

Чітко сформульована мета аналізу і конкретні завдання, які потрібно вирішити (оцінка фінансової стабільності, ідентифікація ризиків, виявлення проблемних аспектів тощо) є визначальною в методиці здійснення експрес-аналізу. Методика експрес-аналізу включає в себе перевірку ключових показників, таких як ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість та ефективність управління активами та пасивами. На цьому етапі важливим є визначення ключових фінансових показників, які найкраще відображають фінансовий стан підприємства та відповідають визначеним цілям аналізу, враховуючи специфіку галузі та особливості діяльності підприємства.

Вивчивши основні підходи та рекомендації щодо визначення методики та показників, пропонуємо експрес-аналіз фінансового стану ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» здійснювати за наступними блоками показників (табл..2.1.).

Таблиця 2.1

Групи показників для здійснення експрес-аналізу фінансового стану*

Напрями аналізу	Показники
Аналіз показників майнового стану	Структура активу підприємства; Величина і динаміка нематеріальних а оборотних активів; Структура пасиву підприємства; Величина власних коштів; Величина і динаміка короткострокових та довгострокових позикових коштів Питома вага власних коштів в сумі активів.
Аналіз фінансових показників	коефіцієнт загальної ліквідності, питома вага власних оборотних коштів у загальній сумі, частка довгострокових позикових коштів у загальній сумі джерел, коефіцієнт покриття запасів, коефіцієнт покриття власним капіталом, коефіцієнт фінансової стабільності, коефіцієнт рентабельності, коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт капіталоутворення.
Аналіз проблемних статей у балансі	Збитки, позики, непогашені в термін, протермінована дебіторська, кредиторська заборгованості, векселі, видані або отримані в розстрочку

*сформовано автором на основі [17]

Ці показники надають керівництву підприємства важливу інформацію для оцінки фінансового стану підприємства та прийняти рішення щодо подальших кроків для його поліпшення.

Наступним кроком є збір та аналіз інформації. Для цього можна використовувати фінансові звіти, облікові системи підприємства та зовнішні джерела інформації. Інформаційною базою експрес-аналізу фінансового стану є комплекс даних, що походять з фінансової звітності підприємства, внутрішніх облікових систем, а також з інших джерел, що можуть містити неформалізовану інформацію. Основним джерелом інформації є

регламентована фінансова звітність - це «бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Її зобов'язані подавати всі юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми і форми власності. Складання фінансової звітності, як і ведення бухгалтерського обліку регулюється [Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV](#), Порядком подання фінансової звітності, затвердженим [постановою КМУ від 28.02.2000 № 419](#) і стандартами бухобліку та звітності» [74].

Форма й склад статей, основні засади складання фінансової звітності, вимоги до визнання та розкриття її елементів окреслюються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 (НП(С)БО 1) [75]. Згідно з п. 1 розд. II НП(С)БО 1 фінансова звітність складається з таких форм.

Баланс (звіт про фінансовий стан) – форма 1. Він надає узагальнену інформацію про розподіл активів та джерел фінансування, відображає фінансовий стан підприємства на певну дату та складається з активів, пасивів та власного капіталу.

Звіт про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) – форма 2. Цей звіт відображає доходи, витрати та прибуток (або збитки) підприємства впродовж певного періоду та надає інформацію про фінансові результати діяльності підприємства.

Звіт про рух грошових коштів – форма 3. Він показує зміни у грошових потоках підприємства впродовж певного періоду, вказує на джерела та використання грошових коштів, допомагаючи оцінити ліквідність та фінансову стійкість.

Звіт про власний капітал – форма 4. Він відображає рухи у власному капіталі підприємства, включаючи внески власників, розподіл прибутку та інші операції, що впливають на його склад.

Примітки до фінансової звітності (форма 5) – містять додаткову інформацію та роз'яснення щодо основних показників та операцій, що відображені в інших формах звітності.

Характеристики цих форм включають структурованість, систематичність, чіткість та стандартизованість. Вони розроблені з урахуванням міжнародних стандартів фінансової звітності та відображають ключові аспекти фінансового стану та результатів діяльності підприємства.

Підприємство також використовують внутрішні облікові системи та реєстри для збору та аналізу додаткової інформації. Ці дані можуть містити деталізовану інформацію про фінансові транзакції, витрати, доходи та інші аспекти діяльності підприємства. Оскільки ця інформація включає в себе дані та звіти, які формуються та зберігаються в межах самого підприємства для внутрішнього використання, то вона володіє такими характеристиками як: деталізованість, адаптованість до конкретних потреб та вимог підприємства, актуальність, розширений обсяг інформації, доступність для внутрішніх користувачів.

Формат та структура цієї інформації варіюється від потреб та вимог підприємства, включаючи використання спеціалізованих програм та систем обліку.

Додатково до облікової інформації, можуть використовуватися інші джерела інформації, такі як зовнішні звіти, ринкові дослідження, аналіз конкурентів тощо. Вони доповнюють облікову інформацію та надають додатковий контекст для аналізу фінансового стану охоплюючи дані та звіти, які не підлягають стандартним форматам звітності та не є частиною офіційної облікової системи підприємства. Основними характеристиками неформалізованої інформації є гнучкість та різноманітність джерел її отримання, неструктурованість, індивідуальність, контекстуальність, важливість для прийняття рішень.

Методика експрес-аналізу фінансового стану підприємств полягає у вивченні та оцінці абсолютних і відносних показників звітності. Це

дослідження дає можливість зрозуміти стан майна, активів, джерел їх утворення, наявність власного капіталу та оборотних активів, обсяги реалізації та динаміку фінансового результату, а також ефективність використання активів і діяльності. Для цього застосовуються методи горизонтального, вертикального та коефіцієнтного аналізу. Вертикальний аналіз дозволяє визначити питому вагу статей звітності в загальному підсумку, тобто структуру активів і пасиву. Горизонтальний – аналіз за певний проміжок часу, який дозволяє виявити абсолютні та відносні зміни статей звітності. Обчислення відносних відхилень показників звітності (коефіцієнтів) за визначений період дає можливість проаналізувати динаміку та тенденції розвитку показників за період (визначити тренди) та прийняти обґрунтовані управлінські рішення.

Для спрощення початкового аналізу балансу підприємства в економічних дослідженнях рекомендовано скористатися агрегованим аналітичним балансом, формування якого відбувається об'єднанням груп активів (необоротні активи, запаси, грошові кошти, дебіторська заборгованість) та пасивів (власний капітал, позикові кошти, розрахунки та інші пасиви) (таблиця 2.1., додаток Г).

В дослідженнях рекомендують «додатково до аналітичного балансу можна додати показники динаміки та структури активів та джерел їх утворення, що аналізуються за методами горизонтального й вертикального аналізу. Це збільшить інформативність балансу для подальшого аналізу» [19].

Агрегований аналітичний баланс ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» (Додаток Г) дозволяє здійснити аналіз динаміки, структури, структурної динаміки фінансової звітності. Зокрема, із розрахунків у таблиці 2.1 та Додатку В можна зробити висновок, що у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» відбувається зменшення абсолютної величини валюти балансу та відбуваються темпи спадання. Валюта балансу у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» з 2021-2023 року щороку зменшувалася у 2022 р. на 338025,00 тис. грн, у 2023 р. на 412184,0 тис. грн, хоча за останній рік (2022-2023 р) на 74159,00 тис. грн, тобто на 3%, що є нехорошим результатом та відповідає тенденціям економічного стану в Україні в умовах воєнного стану. Відповідно й темпи спадання

становили у 2022 р – 0,88 (12%), 2023 – 0,85 (15%), що ще раз підтверджує зменшення виробничих можливостей підприємства та вплив зовнішніх умов та інфляції.

Таблиця 2.1.

Агрегований баланс ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»

Статті балансу	2021		2022		2023	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
	2	3	4	5	6	7
Актив						
1. Необоротні активи (НА) в тому числі	1814005	65,33	1705991	69,95	1484880	62,80
нематеріальні активи (НМА)	16794	0,703571	16526	0,68	12197	0,52
основні засоби (ОЗ)	1731612	62,36	1617083	66,31	1408788	59,58
2. Оборотні активи (ОА) в тому числі	962800	67,76	732789	30,05	879741	37,20
Запаси (З)	98607	31,29	106931	4,38	99882	4,22
Дебіторська заборгованість (ДЗ)	868765	31,29	598753	24,55	708241	29,95
Гроші кошти та поточні фінансові інвестиції (ГК)	3215	0,12	2750,00	0,11	73202	3,10
Баланс	2776805	100	2438780	100	2364621	100
Пасив						
1. Власний капітал (ВК)	-1599611,	57,61	-1535922	62,98	-2074493	87,73
Зареєстрований (пайовий) капітал	22268	0,80	22268	0,91	22268	0,94
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-1621879	58,41	-1558190	63,89	-2096761	88,67
Неоплачений капітал	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Вилучений капітал	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2. Розрахунки та інші пасиви (КЗ)	462178	16,64	529898	21,73	611251	25,85
3. Кредити та інші позикові кошти (КК+ДК), у тому числі	3914216	0,00	3444171	0,00	3827863	0,00
короткострокові кредити та інші позикові кошти (КК)	3827249	0,00	3290932	0,00	0,00	0,00
довгострокові кредити та інші позикові кошти (ДК)	86967	0,00	153239	0,00	3827863	0,00
Баланс	2776805	100	2438780	100	2364621	100

Якщо проаналізувати структуру зменшення валюти балансу, то прослідковується зменшення в питомій вазі необоротних активів – на 7,16%, з яких основних засобів на 6,73%. Також відбулося зменшення оборотних активів у 2022 році на 30,5 %, а в 2023 р. на 7,16% (рис 2.2).

Якщо зменшення нематеріальних активів свідчить про оптимізацію матеріально-технічної бази в кризових умовах господарювання (пандемія, війна), зменшення оборотних активів свідчить про вимивання з обороту активів, які беруть безпосередню участь в отриманні прибутку.

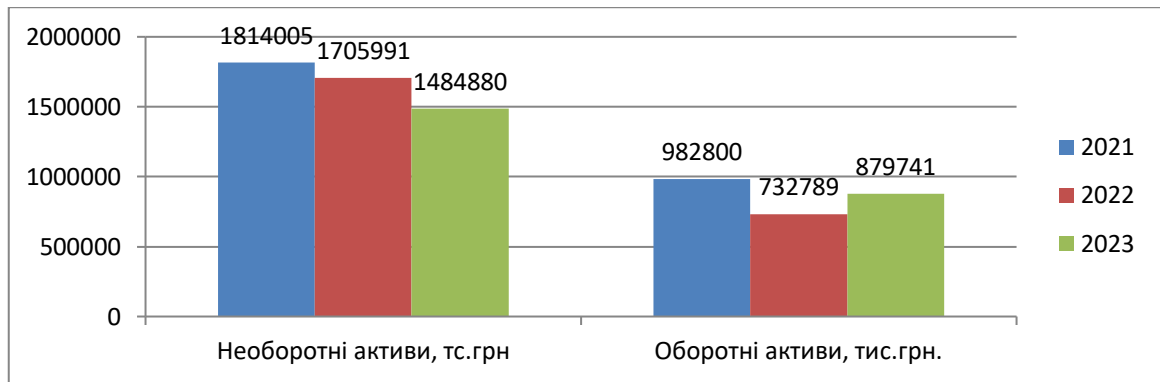

Рис. 2.2. Динаміка необоротних та оборотних активів ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», тис.грн.*

*Розроблено автором самостійно на осноі офіційних даних ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ – Україна»

Тому, причини зменшення оборотних активів треба розглянути детальніше. Зокрема, запаси значно зменшилися – 30,5 % у 2022 році, та на 7,16% у 2023 році, що є частково позитивним, оскільки вони є не абсолютно ліквідним активом і потребують коштів на їх утримання. Негативним моментом є збільшення дебіторської заборгованості у 2022 р на 1,33% та у 2023 р. – 5,40%, що свідчить про недоотримання потрібних коштів та їх використання у виробничо-фінансовому процесі.

Також відбулося зменшення власного капіталу за досліджуваний період на 538571,00 тис. грн, що було спричинено збільшенням суми непокритого збитку на 538571,00 тис. грн.

Щодо структури активу, то у 2023 році вона становила 1484880,00 тис.грн (63,8%) – нематеріальних активів та 879742,00 тис.грн (37,2%) оборотних активів (рис. 2.3.).

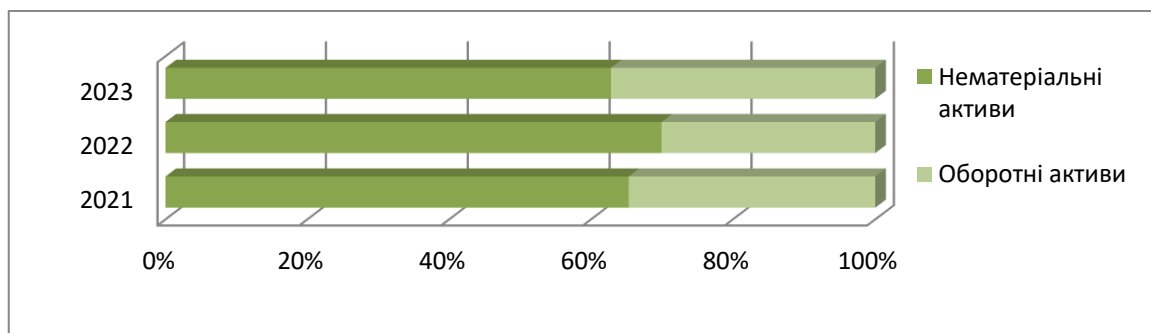

Рис. 2.3. Структура активу балансу ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», %*

*Розроблено автором самостійно на осноі офіційних даних ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ – Україна»

Що стосується джерел формування матеріальних цінностей, то в ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» прослідковується наявність запозичених коштів у вигляді короткострокових та довгострокових кредитів, сума яких за досліджуваний період зростає (рис. 2.4).

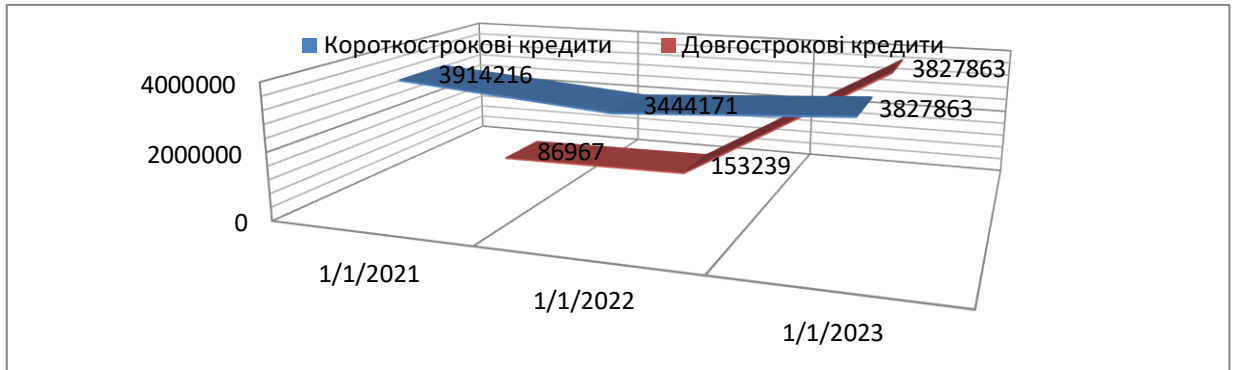

Рис. 2.4. Динаміка позикових коштів ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», тис.грн*

*Розроблено автором самостійно на основі офіційних даних ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»

На основі результатів аналізу можна сформулювати рекомендації щодо подальших дій та прийняття управлінських рішень. А саме: ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», слід звернути увагу на оптимізацію та контроль дебіторської заборгованості, формування власного капіталу та ефективне використання позикових коштів.

Для більш детального аналізу фінансового стану доцільно застосувати методики аналізу фінансової стійкості та ліквідності ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», що будуть розглядатися в наступних параграфах.

2.2.Аналіз фінансової стійкості ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»

2.2.1. Аналіз фінансової стійкості ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» з використанням абсолютних показників

Для більш глибокого дослідження фінансового стану ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» слід застосувати методику аналізу фінансової стійкості, яка є предметом дослідження дослідниками фінансового аналізу.

Спершу відмітимо, що фінансова стійкість – це «такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення» [17, с. 187]; «здатність функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу балансу в мінливому внутрішньому та зовнішньому середовищі, що гарантує його постійну платоспроможність та інвестиційну привабливість» [80, с. 320].

На думку С. Жукевич «фінансова стійкість відображає такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи коштами, здатне шляхом ефективного їхнього використання забезпечувати безперебійний процес виробництва і реалізації продукції й послуг, а також витрат по його розширенню й відновленню» [21]. О. Базілінська відмічає залежність фінансовій стійкості підприємства від ефективного управління та «визначається оптимальною структурою активів, оптимальним співвідношенням власних і позикових коштів, оптимальним співвідношенням активів та джерел їх фінансування» [3, ст.107].

На думку Н. Жук «фінансова стійкість підприємства визначає стабільність фінансового становища підприємства та забезпечується достатнім рівнем власного капіталу в складі джерел фінансування. Тобто, підприємством використовуються позикові джерела фінансування лише в обсязі можливого їх своєчасного й повного повернення. Тому сума короткострокових зобов'язань не повинна перевищувати вартості ліквідних активів (грошові кошти, дебіторська заборгованість і запаси готової продукції призначені для продажу)» [19].

Вищезазначене обґрунтовує необхідність здійснення аналізу фінансової стійкості як основи забезпечення його хорошого фінансового стану.

Дослідивши існуючі методики аналізу фінансової стійкості [3; 7; 17; 21; 43; 63], пропонуємо для ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» застосувати методику, що запропонована науковцями [20; 21] та передбачає розрахунок абсолютних та відносних показників, які «дозволяють порівняти активи та

джерела їх фінансування та оцінити фінансову стійкість, визначивши її тип» [17].

Суть методики, що дозволяє визначити тип стійкості, полягає у розрахунку показників та співвідношення «забезпеченості запасів підприємства джерелами їхнього фінансування» [20].

Відмітимо, що здебільшого джерелами фінансування запасів є робочий капітал та короткострокові кредити банків. Розрахувавши показники, визначимо існуючі джерела фінансування у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ – Україна» (табл.2.2)

Таблиця 2.2

Методика розрахунку джерел фінансування запасів*

№	Показник	Методика розрахунку
1	2	3
1.	Наявність власних коштів (H_1)	Власний капітал (ВК) - необоротні активи (НА) підприємства
2.	Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал) (H_2)	Наявність власних коштів (H_1) + сума довгострокових зобов'язань (ДЗ)
3.	Наявність загальних коштів (H_3)	Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал) (H_2) + сума короткострокових кредитів банків (КК)
4.	Запаси (H_4)	Сума всіх запасів

*Сформовано автором на основі [3; 20; 21]

Зазначеним джерелам фінансування запасів відповідають показники забезпеченості запасів джерелами їхнього фінансування (табл. 2.3.).

Таблиця 2.3

Забезпеченість запасів джерелами їхнього фінансування*

№	Показник, надлишок(+) або дефіцит(-)	Методика розрахунку
1	2	3
1.	Наявність власних коштів (E_1)	Власні кошти (H_1) - запаси (H_4))
2.	Наявність власних та довгострокових позикових коштів (E_2):	Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал) (H_2) - запаси (H_4)
3.	Наявність загальних коштів (E_3)	Наявність загальних коштів (H_3) - запаси (H_4)
4.	Стійкості фінансового стану, запас в днях(ЗС)	Загальні кошти (+;-) (E_3) $\times$ 360 / чистий дохід від реалізації продукції
5.	Наявність джерел фінансування на 1 грн запасів, грн (D_1)	Надлишок (+) чи дефіцит (-) загальних коштів (E_3) / загальна сума запасів (H_4)

*Сформовано автором на основі [3; 20]

Щоб визначити тип фінансової стійкості ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ – Україна» розрахуємо трикомпонентний показник [9;105]:

$$\Phi C = \{\Phi C_1(\pm E_1), \Phi C_2(\pm E_2), \Phi C_3(\pm E_3)\}, \quad (3.2)$$

За умови, якщо [105]:

$$\Phi C(X) \begin{cases} 1, \text{ якщо } X \geq 0 \\ 0, \text{ якщо } X < 0 \end{cases} \quad (3.3)$$

Розрахунок показників дає змогу визначити тип фінансової стійкості ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» (табл. 2.4), характеристика яких висвітлена в додатку Д.

Таблиця 2.4.

Критерії фінансової стійкості				
№	Абсолютна стійкість	Нормальну стійкість	Нестійкий (передкризовий, критичний)	Кризовий
1	$\pm E_1 \geq 0$	$\pm E_1 < 0$	$\pm E_1 < 0$	$\pm E_1 < 0$
2	$\pm E_2 \geq 0$	$\pm E_2 \geq 0$	$\pm E_2 < 0$	$\pm E_2 < 0$
3	$\pm E_3 \geq 0$	$\pm E_3 \geq 0$	$\pm E_3 \geq 0$	$\pm E_3 < 0$
4	$\bar{S} = (1, 1, 1)$	$\bar{S} = (0, 1, 1)$	$\bar{S} = (0, 0, 1)$	$\bar{S} = (0, 0, 0)$

*Сформовано автором на основі [3; 17; 20]

Уразі 3, і 4 випадків відновлення фінансової стійкості можливо завдяки оптимізації структури пасивів та обдуманим зниженням запасів та витрат.

Розрахунок показників ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» для визначення типу фінансової стійкості та, відповідно, фінансового стану за вищеписаною методикою, зроблено у таблиці 2.5. та рис.2.5.

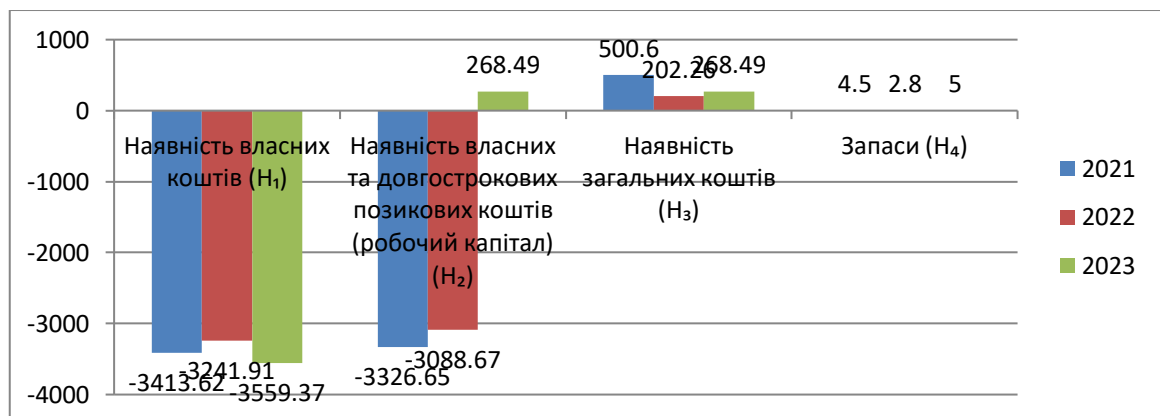

Рис. 2.5. Динаміка показників ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» у 2021-2023 рр, млн..грн.

Таблиця 2.5.

Розрахунок показників для визначення типу фінансової стійкості ТОВ
«СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», 2021-2023 рр, млн..грн*

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхил. +/-		Відхил.,%	
				23/22	23/21	23/22	23/21
Наявність власних коштів (Н ₁)	-3413,62	-3241,91	-3559,37	-317,46	-145,71	1,10	1,04
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал) (Н ₂)	-3326,65	-3088,67	268,49	3357,3	3595,1	-0,09	-0,08
Наявність загальних коштів (Н ₃)	500,6	202,26	268,49	66,23	-232,11	1,33	0,54
Запаси (Н ₄)	98,61	106,93	99,88	-7,05	1,27	0,93	1,01
Надлишок (+) або дефіцит (-) власних коштів (Е ₁)	-3512,22	-3348,84	-3659,25	-310,41	-147,03	1,09	1,04
Надлишок (+) чи дефіцит (-) власних та довгострокових позикових коштів (Е ₂)	-3425,26	-3195,60	168,61	3364,2	3593,9	-0,05	-0,05
Надлишок (+) чи дефіцит (-) загальних коштів (Е ₃)	401,99	95,31	168,61	73,28	-233,39	1,77	0,42
Запас стійкості фінансового стану, днів	63,91	15,16	26,81	11,65	-37,11	0,00	0,00
Надлишок (+), нестача (-) джерел фінансування на 1 грн запасів, грн	4,08	0,97	1,71	0,74	-2,37	0,00	0,00
Тип фінансової стійкості	0; 0; 1	0; 0; 1	0; 1; 1				

Із таблиці та зроблених розрахунків можна зробити висновок, що ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» є не абсолютно. Позитивним є те, що за досліджуваний період, фінансова стійкість покращилася і з типу нестійкого (передкризового, критичного) фінансового стану у 2021-2022 рр, стало підприємство з нормальною фінансовою стійкістю, оскільки виконується умова:

$$\begin{cases} \pm E_1 < 0 \\ \pm E_2 \geq 0, \bar{S} = (0,1,1) \\ \pm E_3 \geq 0 \end{cases} \quad 3.4$$

Така ситуація зумовлена недостатньою сумою власних коштів, дефіцит яких за досліджуваний період становить – -147,03 млн.грн. та наявність значної суми позикових коштів (короткострокових та довгострокових). Позитивною є

тенденція власних та довгострокових позикових коштів (E_2), сума яких у 2023 році набула позитивного значення – 168,61 млн.грн. у порівнянні з 2021 р., в якому становила – -3425,26 млн.грн. (рис. 2.6.) Однак таке зростання відбулося із залученням довгострокових позик.

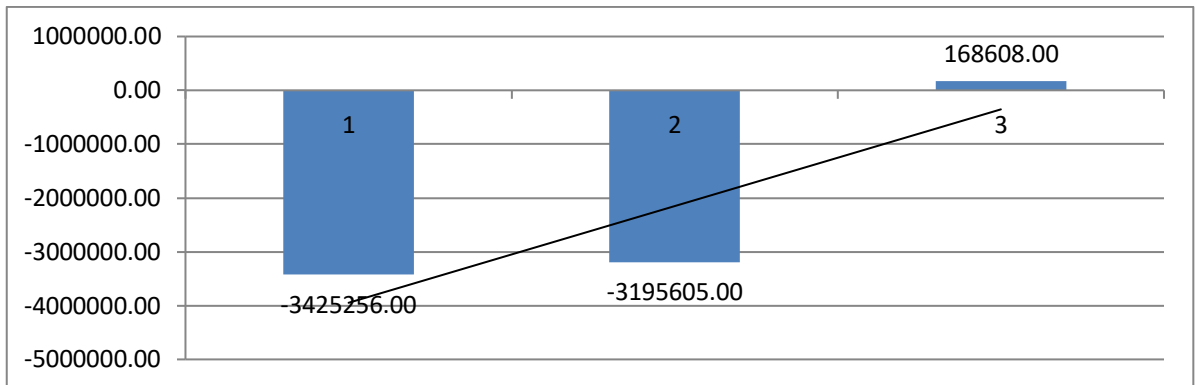

Рис. 2.6. Тенденція показника власних та довгострокових позикових коштів (E_2) ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», 2021-2023 рр, млн..грн*

Позитивним також є додатна сума власних коштів, яка у порівнянні з 2021 роком зменшилася на -233,39 млн.грн, але у порівнянні з 2022 р зросла на 73,28 млн.грн. (рис 2.7).

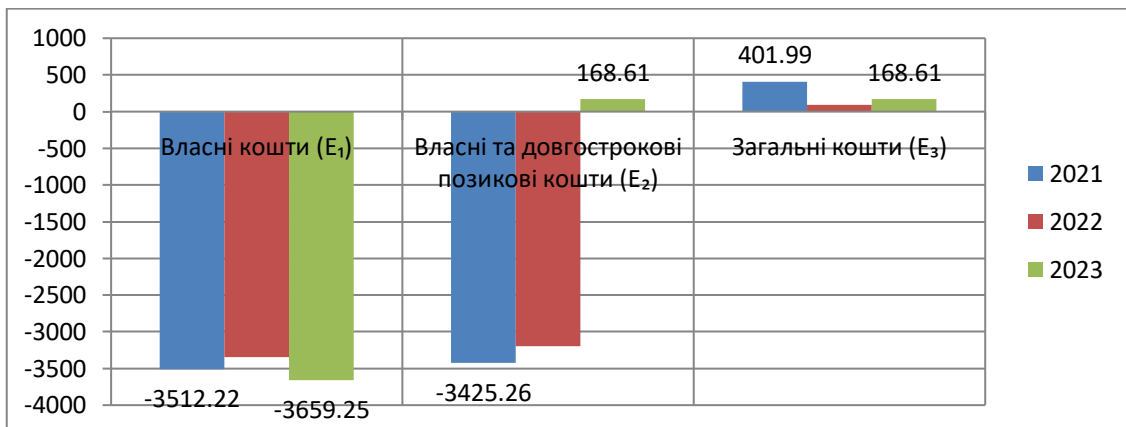

Рис. 2.7. Динаміка показників ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», 2021-2023 рр, млн..грн

Також треба відмітити, що кількість днів запасу стійкості фінансового стану у 2023 р. зменшилася на 37,11 днів у порівнянні з 2021 р, та збільшилася на 11,65 з 2022 р. (рис.2.8).

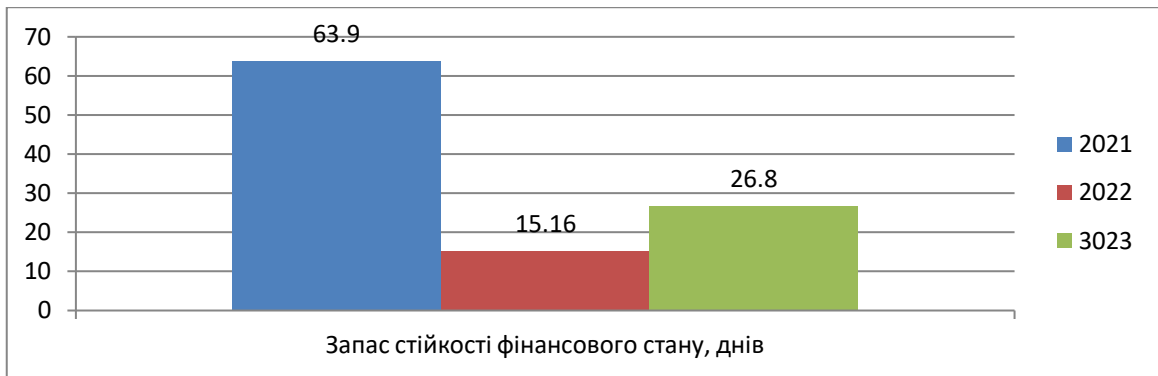

Рис. 2.8. Динаміка показника запасу фінансової стійкості у днях в ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», 2021-2023 рр,

Розраховані абсолютні показники визначення фінансової стійкості потребують підсилення. Для цього необхідно розрахувати ряд фінансових коефіцієнтів, які дають можливість оцінити фінансову стійкість та фінансовий стан підприємства.

2.2.2. Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»

Особливістю фінансового аналізу, предметом вивчення якого є аналіз фінансового стану є застосування коефіцієнтного методу. Коефіцієнти це відносні величини, які розраховуються як відношення необхідних показників. До таких показників-коефіцієнтів, які дають можливість визначити фінансовий стан належать наступні коефіцієнти: фінансової незалежності (автономії); фінансової залежності (мультиплікатор власного капіталу); концентрації позичкового капіталу; фінансового ризику; фінансової стабільності; довго. строкової заборгованості; покриття відсотків (покриття фінансових витрат); маневреності власного капіталу (таблиця 2.6).

Коефіцієнт фінансової незалежності, також відомий як коефіцієнт автономії чи платоспроможності, визначається як частка власного капіталу у відношенні до загальної суми авансованих засобів. Рекомендований розмір коефіцієнта зазвичай коливається в межах 0,5-0,6. Він надає важливу інформацію про фінансове «здоров'я» та стійкість суб'єкта господарювання, та

вказує яка частина засобів фінансування діяльності, належить власнику компанії.

Таблиця 2.6

Розрахунок коефіцієнтів фінансово-господарської діяльності у ТОВ «СЕ
БОРДНЕТЦЕ –Україна», 2021-2023 рр,

№	Показники	Норм. Знач.	Роки			Відхилення	
			2021	2022	2023	23/22	23/21
1	Коефіцієнт фінансової незалежності (забезпеченості власним капіталом) (Кфн)	0,5 ↑	-0,576	-0,630	-0,877	-0,248	-0,301
2	Коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)	0,5-1	-1,736	-1,588	-1,140	0,448	0,596
3	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу (Ккпк)	↓	1,576	1,630	1,877	0,248	0,301
4	Коефіцієнт фінансового ризику (Кфр)	< 1 ↓	-2,736	-2,588	-2,140	0,448	0,596
5	Коефіцієнт фінансової стабільності (Кфс)	>1	-0,366	-0,386	-0,467	-0,081	-0,102
6	Коефіцієнт довгострокової заборгованості (Кдз)		-0,057	-0,111	2,183	2,294	2,241
7	Коефіцієнт маневрування (Кмнвк)	↑	2,080	2,011	-0,129	-2,140	-2,209
8	Коефіцієнт покриття відсотків (Кпв)	↑	0,000	1,000	2,000	1,000	2,000

Коефіцієнт фінансової залежності, що є оберненим до попереднього коефіцієнта, представляє собою відношення валюти балансу до власного капіталу, також відоме як мультиплікатор власного капіталу. Рекомендоване значення цього коефіцієнта зазвичай становить менше ніж 2 (тобто 1/0,5). Цей показник вказує на те, наскільки велика частина активів компанії фінансується за рахунок власного капіталу, що відображає ступінь фінансової стійкості та незалежності суб'єкта господарювання.

Слід відмітити про негативні значення цих коефіцієнтів у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», оскільки має місце від'ємне значення власного капіталу.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу (Deb Ratio) вказує на те, якою мірою суб'єкт господарювання залежить від кредиторів. Цей показник визначає відношення позикового капіталу до загальної суми активів підприємства і є різницею між 1 та коефіцієнтом фінансової незалежності. Зростання динаміки цього коефіцієнта, яке відбувається у ТОВ «СЕ

БОРДНЕТЦЕ –Україна», є негативним явищем, що свідчить про збільшення залежності економічного суб'єкта від зовнішніх джерел фінансування (рис.2.9).

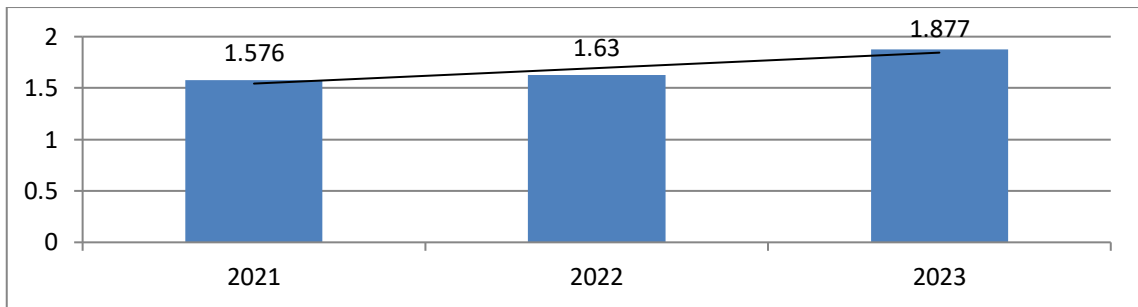

Рис. 2.9. Динаміка коефіцієнт концентрації позикового капіталу у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»

Співвідношення позикових і власних коштів, яке відображає суму запозичених коштів у порівнянні з власними коштами, що вкладені в активи, відображає коефіцієнт фінансового ризику або коефіцієнт фінансового левериджу. Оскільки, нормативне значення цього коефіцієнта менше 1, то у досліджуваному підприємстві значення коефіцієнта є більшим, що свідчить про ризик інвестування капіталу в діяльність підприємства та призводить до ще більшої залежності ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» від запозиченого капіталу та, відповідно, до зниження його фінансової незалежності й стійкості.

Коефіцієнт фінансової стабільності (Кфс) відображає, наскільки власний капітал компанії покриває її борги. Оскільки, він визначається як співвідношення власних коштів, які в ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» є від'ємним значенням до позикових, то отриманий результат від розрахунку не відповідає нормативному значенню, яке повинно перевищувало 1 (рис. 2. 10).

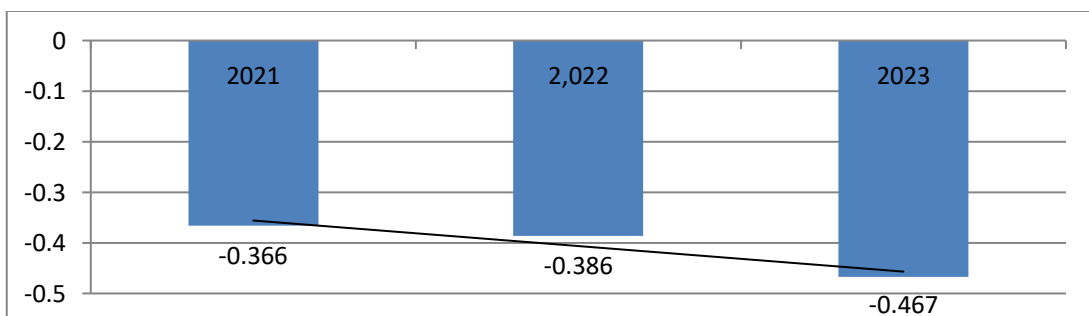

Рис. 2.10. Динаміка коефіцієнта фінансової стабільності капіталу у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»

Коефіцієнт довгострокової заборгованості (Кдз) є показником, який відображає відсоток довгострокових зобов'язань у загальній капіталізації підприємства, що складається з довгострокових зобов'язань і власного капіталу. У ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» відбувається збільшення показника, що свідчить про зростання залежності від зовнішніх кредиторів (рис.2.11.).

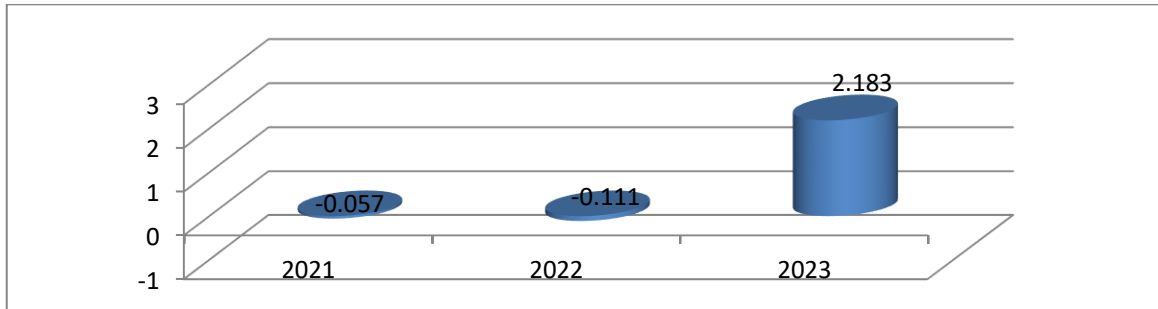

Рис. 2.11. Динаміка коефіцієнта довгострокової заборгованості у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»

Коефіцієнт покриття відсотків (Кпв), відомий також як коефіцієнт покриття фінансових витрат, є показником, що відображає співвідношення між прибутком перед оподаткуванням та витратами на виплату відсотків і податків (ЕВІТ) та витратами на виплату відсотків. Коефіцієнт служить індикатором потенційної здатності підприємства погасити позику і відображає ступінь захищеності кредиторів від можливих проблем зі сплатою відсоткових платежів. Позитивним є підвищення значення цього показника у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» за досліджуваний період (рис.2.12). Зниження ж показника свідчить про зростання витрат підприємства на оплату кредитних відсотків.

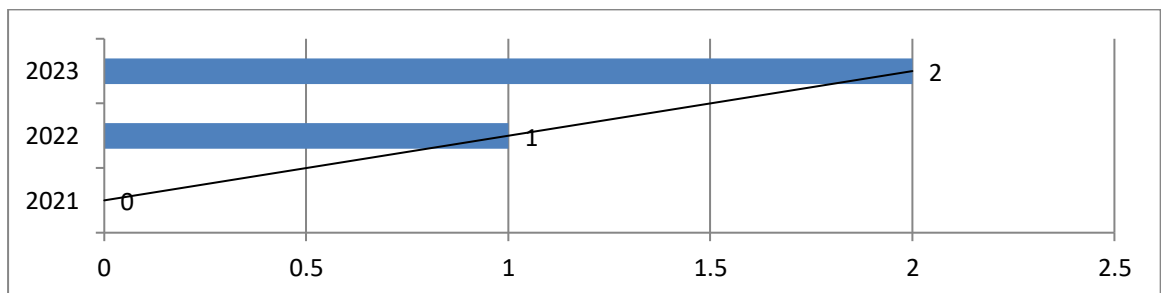

Рис. 2.12. Динаміка коефіцієнта покриття відсотків у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»

Важливо розрахувати коефіцієнт маневреності власного капіталу (Кмнвк), який визначає рухливість власного капіталу, тобто ту частину власного капіталу, яка знаходиться в обігу та використовується для фінансування поточної діяльності. Цей показник відображає співвідношення між робочим капіталом (РК) та власним капіталом, що залучено в оборотні активи. Позаяк, позитивним є достатньо високе значення цього показника, при невеликому зростанні його в динаміці, що забезпечує гнучкість у використанні власних коштів підприємства, то у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» навпаки відбувається зниження розрахованого показника (рис.2.13).

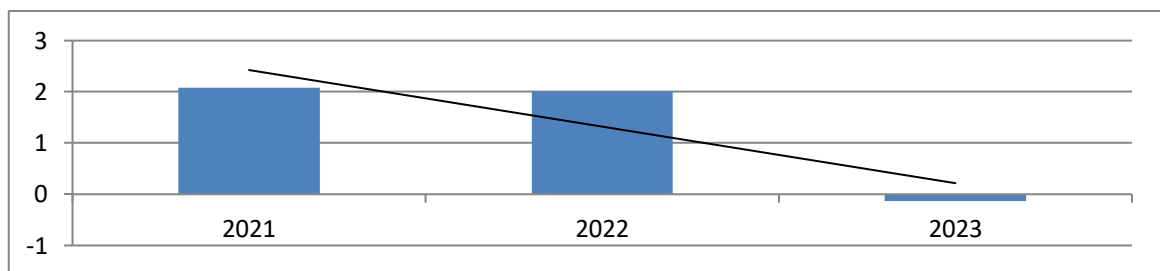

Рис. 2.13. Динаміка коефіцієнта маневреності власного капіталу у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»

Так, отримані показники та коефіцієнти свідчать про різноманітні аспекти фінансової стійкості, та становлять в основному негативні значення для ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», що вказує на негативну фінансову стійкість та фінансовий стан.

Однак, така різноманітність у розрахунках створює необхідність проведення додаткових досліджень та аналізу для повнішого розуміння фінансового стану ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна».

2.3. Аналіз показників ліквідності та ефективності діяльності ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»

Одним із індикаторів фінансового стану є показники ліквідності та ефективності діяльності.

Ліквідність означає обмін майна на гроші без суттєвої втрати вартості та швидкий проміжок часу. «Під ліквідністю підприємства слід розуміти його

здатність покривати зобов'язання активами, строк перетворення яких у грошову форму відповідає строку погашення зобов'язань. Ліквідність означає безумовну платоспроможність підприємства і передбачає постійну тотожність між активами та зобов'язаннями одночасно за загальною сумою, термінами перетворення активів у гроші та термінами погашення зобов'язань» [7].

Розглядають поняття «майнової (абсолютної) і фінансової (відносної) ліквідності. Майнова ліквідність означає здатність активу за певний термін трансформуватися в кошти. Фінансова ліквідність означає можливість та здатність суб'єкта господарювання здійснювати повністю свої зобов'язання у визначені кредитним договором терміни» [17].

На фінансовий стан підприємства впливає ліквідність підприємства, ліквідність активів, індикатором якої є більша вартісна оцінка оборотних активів від поточних пасивів. Відмітимо, що для забезпечення кращого фінансового стану таке перевищення повинне бути значним.

Одним із індикаторів ліквідності є наявність оборотних активів в більшій кількості ніж сума поточних пасивів (вартісний вимір). При чому чим більше, тим краще – ліквідніше. Абсолютним показником ліквідності є робочий капітал (власні оборотні кошти), який визначають як «величина оборотних коштів, що залишається у підприємства після розрахунків за короткостроковими зобов'язаннями» [43]. Визначивши різницю між поточними активами та пасивами у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» (табл.2.7., рис.2.14.), показав негативну тенденцію від'ємного значення показника власного оборотного капіталу.

Таблиця 2.7.

Розрахунок показників ліквідності ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» за 2021-2023рр.

№	Показники/коефіцієнти	Норм.з- ння	Роки			Відхилення	
			2021	2022	2023	23/22	23/21
1	Величина власних оборотних коштів (ВОК)	↑	-3413,62	-3241,91	-3559,37	-317,46	-145,76
2	поточної ліквідності	1 -2 ↑	0,22	0,12	1,44	1,25	1,26
3	швидкої ліквідності	0,6 –1 ↑	0,20	0,16	1,27	1,11	1,07
4	абсолютної ліквідності	0,2–0,6 ↑	0,001	0,001	0,120	0,119	0,12
5	покриття відсотків	↑	0,0	1,0	2,0	1,0	2,0

Негативне значення показника власного оборотного капіталу підтверджує ще раз те, що ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» має більше короткострокових зобов'язань, ніж оборотних активів, що залишаються після розрахунків. Це вказує на потенційні проблеми з ліквідністю і фінансовою стійкістю, оскільки ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» має складнощі в оплаті своїх зобов'язань за короткостроковими кредитами і забезпеченням потреб у робочому капіталі. Важливо докладати зусиль для вирішення цієї проблеми, зокрема, шляхом оптимізації управління оборотними активами та зобов'язаннями.

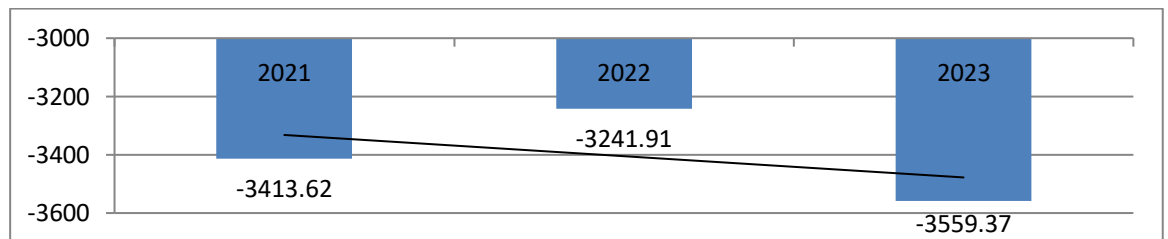

Рис. 2.14. Динаміка власного оборотного капіталу в ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», 2021-2023 рр, млн..грн.

Відносними показниками ліквідності є коефіцієнти: абсолютної, швидкої та поточної ліквідності.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності, який визначається як відношення найбільш ліквідних активів – грошових коштів до поточних зобов'язань, відображає частку короткострокових позикових зобов'язань, які, за необхідності, можуть бути негайно погашені. Із таблиці 2.7 бачимо, що коефіцієнт абсолютної ліквідності не відповідає нормативному значенню – 0,2–0,6 (рис. 2.15.). Хоча позитивним є його збільшення у 2023 році.

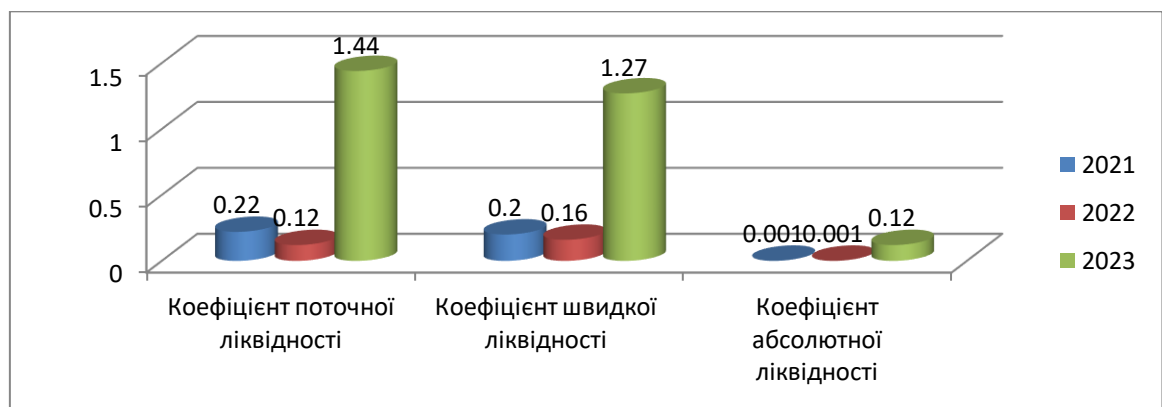

Рис. 2.15. Показники ліквідності ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» за 2021-2023 р.р.

Відношення поточних активів без запасів та поточних зобов'язань характеризує коефіцієнт швидкої ліквідності. Вилучення матеріальних запасів обґрунтовується тим, що запаси є менш ліквідним активом, що означає, що продати їх можливо нижче закупівельної ціни. Із таблиці 2.7. та рисунка 2.15. можна побачити, що у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» спостерігається позитивна тенденція до збільшення розрахованого показника. 2021-2022 рр. цей показник не відповідав рекомендованій нормі, а саме 0,6-1. Однак, у 2023 р. коефіцієнт швидкої ліквідності становив 1,27, що вище нормативного значення.

Така ж тенденція спостерігається при розрахунку коефіцієнта поточної ліквідності (коефіцієнта покриття) у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» (табл. 2.7., рис.2.15.), який із значення 0,22 у 2021 році знизився до 0,12 у 2022 році, у 2023 році стрімко піднявся до 1,44 і став в межах норми 1-2.

Зазначимо, що коефіцієнт поточної ліквідності дає загальну картину про ліквідність активів підприємства, порівнюючи їх з поточними зобов'язаннями. Цей показник визначається як відношення поточних активів до поточних зобов'язань. Основна ідея полягає в тому, щоб визначити, скільки гривень оборотних активів припадає на одну гривню поточних зобов'язань. Якщо оборотні активи перекриваються поточними зобов'язаннями, то підприємство вважається ліквідним. Рекомендоване значення для цього показника - подвійне перевищення оборотних активів над поточними зобов'язаннями. Критичне ж значення показника може відрізнятися в залежності від галузі та виду діяльності підприємства. Якщо ж коефіцієнт покриття, як відношення оборотних активів і поточних зобов'язань нижчий від пропорції 1 : 1, то це свідчить про існування високого рівня фінансового ризику та проблемні аспекти із оплатою рахунків.

Здійснення аналізу фінансового стану потребує обчислення показників ефективності діяльності ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», тобто рентабельності та її динаміки. Показники рентабельності відображають дохідність та розраховуються як відношення результату діяльності до витрат понесених для її здійснення та розраховуються за алгоритмом у додатку Е.

Рентабельність активів (сукупного капіталу) відображає рівень прибутку, що формується всіма балансовими активами, які є в підприємства. Розраховані показники у табл. 2.8. свідчать про нерентабельність активів, та низький рівень у порівнянні із середньогалузевим чи нормативним. Негативна тенденція зниження ефективності у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» спостерігається з 8% у 2021 до 0 у 2022-2023 р.р.

Таблиця 2.8.

Показники ефективності діяльності ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»,
2021-2023 р.р.

№	Показники	2021	2022	2023
1	Рентабельність активів (сукупного капіталу), Ра	0,08	0,00	0,00
2	Рентабельність чистих активів, Рча	-0,13	0,00	0,00
3	Рентабельність власного капіталу, Рвк	0,00	0,00	0,00
4	Рентабельність оборотного капіталу, Рок	0,22	0,00	0,00
5	Рентабельність реалізації, Рр	0,00	0,00	0,03

Рентабельність активів (сукупного капіталу) відображає рівень прибутку, що формується всіма балансовими активами, які є в підприємства. Розраховані показники у табл. 2.8. свідчать про нерентабельність активів, та низький рівень у порівнянні із середньогалузевим чи нормативним. Негативна тенденція зниження ефективності у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» спостерігається з 8% у 2021 до 0 у 2022-2023 р.р.

Власників, акціонерів та інвесторів цікавить коефіцієнт рентабельності власного капіталу. Він характеризує прибутковість власного капіталу, що вкладений у підприємство. Його рівень характеризує верхню межу дивідендних виплат. Враховуючи на від’ємні значення показника у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» за 2021-2023 р.р., а саме (-0%) у 2021 р. та негативну тенденцію динаміки коефіцієнта у 2022-2023 рр, можна стверджувати на непривабливість досліджуваного підприємства для інвесторів.

Слід відмітити про такі ж негативні тенденції у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» за 2021-2023 р.р в рентабельність оборотного капіталу (Рок), яка будучи характеристикою його ефективності, свідчить про неефективне використання оборотних активів у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» у 2022-

2023 рр, хоча у 2021р. вона становила 22%. Таке зниження рентабельності оборотного капіталу є негативним для фінансового стану.

Також, ризики негативного, кризового фінансового стану відображає коефіцієнт рентабельності діяльності, який «визначається як відношення чистого прибутку підприємства до чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг)» [17]. Відповідно, чим вищий цей коефіцієнт тим ефективніша господарська діяльність підприємства та навпаки. Знову ж таки, зроблені розрахунки у табл.2.8., діяльність ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» за 2021-2022 рр. є неефективною, однак у 2023 році спостерігається підвищення рентабельності діяльності до 3% що є позитивним і свідчить про поживавлення фінансово-господарської діяльності та покращення фінансового стану.

Висновки до розділу 2.

Висвітлена в другому розділі кваліфікаційної роботи методика аналізу фінансового стану ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» уможливорює зробити наступні висновки:

Експрес-аналіз фінансового стану підприємства відіграє значну роль у фінансовому управлінні та стратегічному прийнятті рішень. Методика експрес-аналізу включає в себе перевірку ключових показників звітності, які найкраще відображають фінансовий стан підприємства та відповідають визначеним цілям аналізу, враховуючи специфіку галузі та особливості діяльності підприємства. Застосування запропонованої методики у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» передбачало формування аналітичного балансу та оцінку абсолютних і відносних показників звітності та показники динаміки та структури активів та джерел їх утворення, що аналізуються за методами горизонтального й вертикального аналізу.

Результати аналізу дають можливість надати рекомендації щодо подальших дій та прийняття управлінських рішень у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», зокрема, слід звернути увагу на оптимізацію та контроль дебіторської заборгованості, формування власного капіталу та ефективне використання позикових коштів.

Для більш глибокого дослідження фінансового стану ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» застосовано методику аналізу фінансової стійкості, яка дозволила визначити тип стійкості за допомогою: - розрахунку показників та співвідношення забезпеченості запасів підприємства джерелами їхнього фінансування; - коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості.

Розрахунок абсолютних показників фінансової стійкості та застосування трикомпонентного показника для ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», показав, що за 2021-2023 рр., фінансова стійкість покращилася і з нестійкого (передкризового, критичного) у 2021-2022 рр, фінансовий стан став з нормальною фінансовою стійкістю.

Розрахунок фінансових коефіцієнтів для ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» свідчать про різноманітні аспекти фінансової стійкості, та становлять в основному негативні значення для ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», що вказує на негативну фінансову стійкість та фінансовий стан.

Одним із індикаторів фінансового стану є показники ліквідності та ефективності діяльності. Розрахунок цих показників свідчить про низький рівень показників ліквідності у 2021-2022 роках, однак про позитивну тенденцію їх збільшення у 2023 році, що позитивно впливає на рівень фінансового стану.

Однак, негативну тенденцію мають показники ефективності діяльності ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна». Зокрема, розрахунок показників свідчить про нерентабельність активів, та низький його рівень у порівнянні із середньогалузевим чи нормативним. Нерентабельність власного капіталу призводить до непривабливості досліджуваного підприємства для інвесторів. Нерентабельність оборотного капіталу свідчить про неефективне використання оборотних активів у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» у 2022-2023 рр, хоча у 2021р. вона становила 22%. Таке зниження рентабельності оборотного капіталу є негативним. Позитивним є те, що у 2023 році спостерігається підвищення рентабельності діяльності до 3% і свідчить про пожвавлення фінансово-господарської діяльності та покращення фінансового стану.

РОЗДІЛ 3.

Оцінка потенційного банкрутства товариства з обмеженою відповідальністю «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна»

3.1. Характеристика методів та моделей визначення ймовірності банкрутства

Діагностика кризи розвитку підприємства – це система ретроспективного, оперативного і перспективного цільового аналізу, спрямованого на виявлення ознак кризового стану підприємства, оцінку загрози його банкрутства та (або) подолання кризи. Діагностика кризи є необхідним етапом процесу антикризового управління, оскільки саме її результати дають змогу визначити ступінь розвитку кризи, її масштаби, реальність та очікуваний час виникнення ситуації банкрутства, обґрунтувати заходи, необхідні для її подолання, оцінити можливості підприємства щодо подолання кризи та прогнозування наслідків подальшого розвитку ситуації.

В економічній літературі виділяють такі напрямки прогнозування ймовірності банкрутства підприємства (рис. 3.1).

У той же час, методологічні підходи до прогнозування банкрутства підприємств, розповсюджені у закордонній практиці, можна поділити на два напрямки: розрахунок індексу платоспроможності та використання системи формалізованих та неформалізованих критеріїв. Розглянемо кожен із цих підходів детальніше.

Нині в економічних колах поширеним є використання статичних моделей та методів дискримінантного аналізу, що передбачають побудову функції та оцінку фінансових коефіцієнтів у певному співвідношенні. З допомогою математичного та статистичного інструментарію розраховується інтегральний показник Z . Широке використання зазначених моделей (30,3%) зумовлене точністю визначення ймовірності банкрутства підприємства (86 %) [4]. Це дає

можливість вжити необхідних заходів із попередження кризового стану та прийняти оптимальні управлінські рішення.

Рис. 3.1. Схема прогнозування ймовірності банкрутства підприємства*
*Джерело: сформовано на основі [72; 84; 91; 92; 93]

Такими моделями є: двофакторна та п'ятифакторна (адаптована) Е. Альтмана; Р. Ліса; Дж. Таффлера; показник діагностики платоспроможності Ж. Конана і М. Гольдера; коефіцієнт У. Бівера; Г. Спрінгейта; О. Терещенка; А. Матвійчука, модель Міністерства фінансів України тощо [13, с. 12-13].

Зупинимося на методиці розрахунку цих моделей.

Однією із моделей, яку застосовують для визначення банкрутства є коефіцієнт, який розроблений американським ученим У. Бівером. Методика розрахунку коефіцієнта наступна (формула 3.1, таблиця 3.1.):

$$Кб = \frac{ЧП \text{ р.2350} - А \text{ р.2515}}{П \text{ р.1595} + П \text{ р.1695}} \quad (3.1)$$

Де «ЧП – чистий прибуток, форма №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;

А – амортизація, форма №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;

П – пасив, форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» [20].

Якщо коефіцієнт У. Бівера впродовж 1,5-2 роки не перевищує 0,2 то це є ознакою незадовільної структури балансу, а перевищення коефіцієнта 0,2 на протязі 1,5-2 роки. Причиною такого стану може бути скорочення частки прибутку, що спрямовується на розвиток діяльності. В такому випадку коефіцієнт забезпечення власними засобами менший за 0,1 і суб'єкт ведення бізнесу працює в борг.

Дослідження вищеописаних моделей систематизовано в додатку Ж.

Вперше дискримінантну модель та формулу Z-показника запропонував в 1960-х роках Едвард Альтман – професор Нью-Йоркського університету для інвесторів з метою визначення банкрутства та визначення фінансового стану. Дослідивши близько сотні збанкрутілих та успішних компаній, науковець запропонував множинний дискримінантний аналіз. Дослідник серед великої кількості показників обрав п'ять коефіцієнтів для прогнозування банкрутства, який запропонував її як рішення для трудомісткого та дещо заплутаного «Результат показав 95% точності за рік до і 72% за два роки до кризи. З роками Е. Альтман продовжував переоцінювати свій Z-показник. З 1969 по 1975 рік економіст проаналізував 86 компаній, що перебувають у скрутному становищі. З 1976 по 1995 роки він спостерігав за 110 компаніями. Нарешті, з 1997 по 1999 рік він оцінив ще 120 компаній. З його висновків було виявлено, що Z-показник мав точність від 82% до 94%» [20].

Найпоширеніше застосування моделі Е. Альтмана в зарубіжній та й у вітчизняній практиці обумовлено такими її характеристиками: модель охоплює невелику кількість показників, що сприяє низькій трудомісткості застосування та високій точності результатів; передбачає інтегральну оцінку і дає можливість порівняння стану різних об'єктів; інформація для розрахунку всіх показників доступна і міститься в основних формах звітності; існує можливість не тільки прогнозування банкрутства, але і оцінка зони ризику, в якій знаходиться підприємство.

Незаперечуючи ефективність та точність вказаної моделі, слід відмітити, що вона створена в умовах розвинутої ринкової економіки та не враховує особливості вітчизняної економіки. Тому, вітчизняними науковцями Терещенком та Матвійчуком розроблені моделі визначення ймовірності банкрутства з врахуванням особливостей фінансово-господарської діяльності українських суб'єктів господарювання (додаток 3)

Крім того, існують методики визначення банкрутства, які розроблені на державному рівні. А саме: «Кодекс України з процедур банкрутства (далі Кодекс), Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом міністерства економіки України від 19.01.2006 № 14 (далі Методичні рекомендації); Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджена наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.1997 р. № 81 (далі - Методика)» [20].

«Порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок

коштів бенефіціара, затверджений наказом Міністерства фінансів України 14.07.2016 № 616 Методичні рекомендації (далі - Порядок)» [56].

Зокрема, визначення загрози банкрутства підприємства та ідентифікація платоспроможності, рівня неплатоспроможності та типу ситуації банкрутства висвітлюється у Методичних рекомендаціях та зазначається, що «платоспроможність (ліквідність) – один з основних якісних показників діяльності підприємства, що визначає спроможність підприємства здійснювати платежі, розраховуватися з боргами в необхідному обсязі та в зазначений термін наявними у нього коштами або такими, які безперервно поповнюються за рахунок його діяльності, неплатоспроможність – це неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі по заробітній платі, а також виконати зобов'язання щодо сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності» [46].

За наявності протермінованої кредиторської заборгованості виникає поточна платоспроможність (Пп), яка визначається наступним чином (формула 3.2):

$$Пп = А \text{ р. } 1030 + А \text{ р. } 1035 + А \text{ р. } 1160 + \dots + А \text{ р. } 1167 - П \text{ р. } 1695 \quad (3.2)$$

Де, А – актив форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»,

П – пасив форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

Однак, якщо $Пп \leq 0$ – це поточна неплатоспроможність.

Критична неплатоспроможність (формула 3.3) є потенційним банкрутством, має ознаки «поточної неплатоспроможності, а коефіцієнт покриття (Кп) і коефіцієнт забезпечення власними засобами (Кзвоз) менші за їхні нормативні значення - 1,0 та 0,1 відповідно» [20].

$$Пп < 0, Кп < 1,0, Кзвоз < 0,1 \quad (3.3)$$

Надкритична неплатоспроможність має наступні характеристики:

$$Кп < 0, ФР < 0 \quad (3.4)$$

Де ФР - фінансовий результат.

Отже, розглянуті методики визначення фінансового стану та ймовірності банкрутства допомагають передбачити та прийняти заходи із попередження кризових станів, запровадивши методи антикризового управління. Практичне застосування вищеописаних моделей буде здійснюватися в наступному параграфі.

3.2. Визначення ймовірності банкрутства у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ – Україна»

Аналіз фінансового стану ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ – Україна» показав неоднозначні результати. В той час, коли визначення абсолютних показників дозволив ідентифікувати фінансовий стан як нормальний, то розрахунок коефіцієнтів показав інший результат, що характеризує проблемний або ж критичний фінансовий стан. Для більш точнішої оцінки застосуємо методики визначення й оцінки фінансового стану, які дають можливість передбачити ймовірність банкрутства та описані в попередньому параграфі.

Розрахувавши коефіцієнти та їх співвідношення, застосовуючи модель Е. Альтмана, отримали наступні результати (таблиця 3.1.)

Таблиця 3.1

Визначення ймовірності банкрутства ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ – Україна» за моделлю Е. Альтмана Z-score Plus

№	Показник	Алгоритм розрахунку	2021	2022	2023
1	X1	оборотний капітал/загальна сума активів	0,347	0,300	0,372
2	X2	нерозподілений прибуток/загальна сума активів	0,161	0,054	0,101
3	X3	прибуток до сплати відсотків і податків/загальна сума активів	0,077	0,107	0,033
4	X4	ринкова вартість власного капіталу/загальних зобов'язань	-0,576	-0,630	-0,877
5	X5	продажі/загальні активи	0,815	0,814	0,844
6	Z	$1,2X1 + 1,4X2 + 3,3X3 + 0,6X4 + 0,999X5$	1,364	1,225	1,012
7	ймовірність настання банкрутства	$Z > 2,99$ низький $1,81 < Z < 2,99$ середній $Z < 1,81$ високий	дуже висока	дуже висока	дуже висока

Результати розрахунків даних ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» за 2021-2023 роки, що зроблені в таблиці 3.1, дають можливість стверджувати, що досліджуване підприємство знаходиться в зоні ризику, тобто розрахований Z-індикатор показує дуже високу ймовірність банкрутства.

Двохфакторна модель Е.Альтмана охоплює два чинники (поточну ліквідність, концентрацію позикового капіталу) і розрахована із застосуванням даних ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Визначення ймовірності банкрутства ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» за двофакторною моделлю Е. Альтмана

№	Показник	Алгоритм розрахунку	2021	2022	2023
1	X1	поточна ліквідність	0,224	0,192	1,439
2	X2	концентрації позикового капіталу	1,576	1,630	1,877
3	Z	$0,3877 + 1,0736x1 + 0,0579x2$	0,720	0,688	2,042
4	ймовірність настання банкрутства	$Z > 0$ більше 50% $Z < 0$ менша 50% $Z = 0$ =50%	велика	велика	велика

Результати розрахунків, зроблені у таблиці 3.2 ще раз підтвердили результати попередньої моделі та відносять ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» до підприємства із високою ймовірністю банкрутства.

Наступною моделлю для визначення ймовірності банкрутства є – модель економіста Р. Ліса, результати розрахунку коефіцієнтів якої засвідчують неоднозначний результат (таблиця 3.3.).

Таблиця 3.3.

Визначення ймовірності банкрутства ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» за моделлю Р. Ліса

№	Показник	Фінансовий коефіцієнт	2021	2022	2023
1	X1	оборотний капітал / активи;	0,347	0,300	0,372
2	X2	прибуток від реалізації/ активи;	0,077	0,107	0,033
3	X3	нерозподілений прибуток/ активи;	0,161	0,054	0,101
4	X4	власний капітал / позичковий капітал	-0,366	-0,386	-0,467
5	Z	$0,063X1 + 0,092X2 + 0,057X3 + 0,001X4$	0,038	0,031	0,032
6	ймовірність настання банкрутства	$Z > 0,037$ низька $Z = 0,037$ гранична $Z < 0,037$ висока	низька	висока	висока

Результати обчислення показують, що ймовірність банкрутства ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» у 2021 році була низькою та збільшилася у 2022-2023

роках. Відповідно два останніх роки є критичними та потребують прийняття заходів антикризового управління.

Ще однією зарубіжною моделлю аналізу й оцінки кризових станів (банкрутства) є модель К.Спрінгейта, що базується на розрахунку чинників, які орієнтовані на майбутні доходи суб'єкта господарювання (точність визначення вважається високою, близько 92%) (табл.. 3.4.).

Таблиця 3.4

Визначення ймовірності банкрутства ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» з використанням моделі К.Спрінгейта

№	Показник	Фінансовий коефіцієнт	2021	2022	2023
1	X1	робочий капітал / загальна вартість активів;	0,347	0,300	0,372
2	X2	операційний прибуток/загальна вартість активів;	0,077	0,107	0,033
3	X3	прибуток до сплати податків/короткострокові зобов'язання;	0,050	0,069	0,126
4	X4	обсяг продажів / загальна вартість активів	0,815	0,814	0,844
5	Z	$1,03x1 + 3,07x2 + 0,66x3 + 0,4x4$	0,952	1,010	0,904
6	ймовірність настання банкрутства	$Z < 0,862$ висока $Z = 0,862$ гранична $Z > 0,862$ низька	низький	низький	низький

Із таблиці 3.4 можна зробити висновок про низький рівень ймовірності банкрутства ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» за досліджуваний період, тобто загрози кризовому стану немає. Результати за моделлю К.Спрінгейта відрізняються від розрахунків за моделлю Е.Альтмана та Р Лісса.

Такий ж результат як в попередній моделі отримуємо, розрахувавши коефіцієнти, запропоновані економістом Р. Таффлером у 1977 році (таблиця 3.5.).

Отже, розрахунки західних моделей визначення й оцінки банкрутства ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» є неоднозначними. Хоча вони підтверджують результати коефіцієнтного аналізу про високий рівень настання кризових явищ та результати експрес-аналізу. Особливої уваги потребують питання перегляду формування власного капіталу, оборотних активів.

Таблиця 3.5.

Визначення ймовірності банкрутства ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» з використанням моделі Р. Таффлера

№	Показник	Фінансовий коефіцієнт	2021	2022	2023
1	X1	прибуток від реалізації продукції/короткострокові зобов'язання;	0,050	0,069	0,126
2	X2	оборотних активів/ зобов'язання;	0,220	0,184	0,198
3	X3	короткострокові зобов'язання/всіх активів;	1,545	1,567	0,258
4	X4	власний капітал/позичковий капітал.	0,517	0,499	0,449
5	Z	$0,53X1+1,13X2+0,18X3+0,16X4$	0,636	0,607	0,409
6	Ймовірність банкрутства	$Z > 0,3$ низька; $0,2 < Z < 0,3$ гранична $Z < 0,2$ висока	низька	низька	низька

Однак, західні моделі передбачені для умов зрілого ринку. Зрозуміло, що вітчизняні умови не є рівноцінними, а вироблення методики потребують врахування існуючих умов господарювання їх особливості. Такими вітчизняними моделями передбачення ймовірності банкрутства є моделі запропоновані О. Терещенком, А. Матвійчуком та Методичними рекомендаціями.

Зокрема, розрахувавши за моделлю А. Матвійчука, отримано наступний результат (табл.3.6).

Таблиця 3.6.

Визначення ймовірності банкрутства ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» з використанням моделі А. Матвійчука

№	Показник	Фінансовий коефіцієнт	2021	2022	2023
1	X1	коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,531	0,430	0,592
2	X2	коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,528	0,519	3,264
3	X3	коефіцієнт окупності активів	-1,416	-1,292	-0,962
4	X4	коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	1,226	1,229	1,185
5	X5	коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	-3,455	-4,215	0,305
6	X6	концентрації залученого капіталу	-1,513	-1,504	1,360
7	X7	коефіцієнт покриття боргів власним капіталом	-0,366	-0,386	-0,467
8	Z	$0,033X1+0,268X2+0,045X3+0,018X4+0,004X5+0,015X6+0,702X7$	-0,176	-0,193	0,566
9	Ймовірність банкрутства	$Z > 1,104$ низька, $Z < 1,104$ висока	висока	висока	висока

Приналежність ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» до підприємств з високим ступенем ризику настання ймовірності банкрутства підтверджується й моделлю вітчизняного економіста А. Матвійчука та О. Терещенка (таблиця 3.7).

Таблиця 3.7

Визначення ймовірності банкрутства ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» з використанням моделі О. Терещенка

№	Показник	Фінансовий коефіцієнт	2021	2022	2023
1	X1	ліквідність абсолютна	0,001	0,000	0,000
2	X2	ліквідність загальна	0,634	0,614	0,533
3	X3	оборотність	0,000	0,000	0,027
4	X4	прибутковість	0,000	0,000	0,032
5	X5	структуру майна	0,044	0,054	0,050
6	X6	оборотність основного капіталу	0,815	0,814	0,844
7	Z	$1,5X1+0,08X2+10,0X3+5,0X4+0,3X5+0,01X6$	0,073	0,073	0,495
8	Ймовірність банкрутства	$Z > 2$ низька, $1 < Z < 2$ граничне значення $0 < Z < 1$ висока	висока	висока	висока

Отже, результати розрахунків як за зарубіжними так і за вітчизняними моделями визначення й прогнозування банкрутства дають можливість стверджувати про високу ймовірність настання кризи, тобто банкрутства у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» за 2021-2023 роки. Такий стан справ зумовлений недостатністю власного капіталу, особливо того, що розміщений в оборотних активах та беруть безпосередню участь у формуванні прибутку. Особливу увагу керівництву досліджуваного підприємства слід звернути на ефективність використання активів, їх окупності та забезпеченість власним капіталом, наявність та ефективне використання якого значно б покращило фінансовий стан.

Висновки до розділу 3.

Доведено, що необхідним етапом процесу антикризового управління є діагностика кризи розвитку підприємства, як система ретроспективного, оперативного і перспективного цільового аналізу, спрямованого на виявлення та оцінку ймовірності банкрутства. Аналіз й оцінка ймовірності банкрутства здійснюється із застосуванням моделей й методів, які розроблені західними й вітчизняними економістами, зокрема: двофакторна та п'ятифакторна (адаптована) Е. Альтмана; Р. Ліса; Дж. Таффлера; показник діагностики

платоспроможності Ж. Конана і М. Гольдера; коефіцієнт У. Бівера; Г. Спрінгейта; О. Терещенка; А. Матвійчука, модель Міністерства фінансів України тощо.

Аналіз фінансового стану ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» показав неоднозначні результати. В той час, коли визначення абсолютних показників дозволив ідентифікувати фінансовий стан як нормальний, то розрахунок коефіцієнтів показав інший результат, що характеризує проблемний або ж критичний фінансовий стан. Для більш точнішої оцінки застосовано методики визначення й оцінки фінансового стану, які дають можливість передбачити ймовірність банкрутства.

Застосування зарубіжних моделей визначення ймовірності банкрутства дало можливість зробити висновки, що розрахунки за моделями Е. Альтмана Z-score Plus, двофакторною моделлю Е. Альтмана показують про високу й дуже високу ймовірність банкрутства. Модель Р. Ліса – від низької у 2021 році до високої у 2023 році. Низький рівень ймовірності банкрутства характеризує модель К.Спрінгейта, яка засвідчує про відсутність загрози кризовому стану у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна».

Результати розрахунків за вітчизняними моделями визначення й прогнозування банкрутства доводять про високу ймовірність настання кризи, тобто банкрутства у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» за 2021-2023 роки. Такий стан справ зумовлений недостатністю власного капіталу, особливо того, що розміщений в оборотних активах та беруть безпосередню участь у формуванні прибутку. Особливу увагу керівництву досліджуваного підприємства слід звернути на ефективність використання активів, їх окупності та забезпеченість власним капіталом, наявність та ефективне використання якого значно б покращило фінансовий стан.

ВИСНОВКИ

У дослідженні наведено теоретичне узагальнення й практичне застосування аналізу фінансового стану та оцінки ймовірності банкрутства підприємств, що дало можливість зробити наступні висновки.

1. Індикатором продуктивності господарської та фінансово-економічної діяльності підприємств є рівень його фінансового стану, що є комплексною економічною категорією. Узагальнення існуючих визначень, дозволило окреслити фінансовий стан підприємства як комплексну управлінську категорію, що відображає на певний момент часу наявність ресурсного потенціалу, який необхідний для функціонування та ефективної фінансово-господарської діяльності, його результативною ознакою та вимірюється сукупністю показників, які характеризують продуктивність фінансової, операційної та інвестиційної діяльності та дають можливість визначити ймовірність кризового стану (або ж ні) бізнес-діяльності. Virізняють абсолютний, нормальний, нестійкий, кризовий фінансовий стан.

2. Управління фінансовим станом підприємства передбачає прийняття управлінських рішень щодо джерел формування й ефективного використання фінансових ресурсів та потенціалу суб'єктів господарювання, передбачення та попередження ймовірності банкрутства, мінімізації загроз та ризиків зовнішнього та внутрішнього середовища та підвищення ринкової вартості. Воно охоплює: визначення або коректування мети управління; формування системи інформаційного забезпечення управління; дослідження показників фінансового стану; розроблення системи заходів щодо реалізації поточних планів, моніторинг і контроль показників фінансового стану підприємства.

3. Досліджено, що банкрутство є результатом неспроможності виконати свої зобов'язання перед податковими органами, постачальниками та споживачами. Критеріями, що визначають ймовірність виникнення банкрутства є: збиткова діяльність, неплатоспроможність, недостатній рівень ліквідності, нераціональна структура майна та джерел його фінансування,

негативна фінансова стійкість (фінансова нестійкість). Виділяють реальне, технічне, навмисне, фіктивне банкрутство.

4. Визначено, що фінансовий стан є предметом дослідження фінансового аналізу. Будучи методом пізнання фінансового механізму підприємства й процесів формування та використання фінансових ресурсів для операційної та інвестиційної діяльності, фінансовий аналіз дає оцінку фінансовому благополуччю, стану майна (активів), швидкості його обертання, характеризує структуру активів та джерел їх формування, ефективності використання коштів.

5. Дослідження у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» здійснювалося з використанням методики експрес-аналізу та поглибленого аналізу фінансового стану. Доведено, що експрес-аналіз фінансового стану підприємства відіграє значну роль у фінансовому управлінні та стратегічному прийнятті рішень, а його методика ґрунтується на перевірці ключових показників звітності, які найкраще відображають фінансовий стан підприємства та відповідають визначеним цілям аналізу, враховуючи специфіку галузі та особливості діяльності підприємства. Застосування запропонованої методики у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» дало можливість сформулювати аналітичний баланс та здійснити оцінку абсолютних і відносних показників звітності. Показники динаміки та структури активів та джерел їх утворення проаналізовані методами горизонтального й вертикального аналізу. Результати аналізу уможливили надати рекомендації щодо подальших дій та прийняття управлінських рішень у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», зокрема, слід звернути увагу на оптимізацію та контроль дебіторської заборгованості, формування власного капіталу та ефективне використання позикових коштів.

6. Для більш глибокого дослідження фінансового стану ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» застосовано методику аналізу фінансової стійкості, яка дозволила визначити тип стійкості за допомогою: - розрахунку показників та співвідношення забезпеченості запасів підприємства джерелами їхнього фінансування; - коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості.

Розрахунок абсолютних показників фінансової стійкості та застосування трикомпонентного показника для ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», показав, що за 2021-2023 рр., фінансова стійкість покращилася і з нестійкого (передкризового, критичного) у 2021-2022 рр, фінансовий стан став з нормальною фінансовою стійкістю. Розрахунок фінансових коефіцієнтів для ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» свідчать про різноманітні аспекти фінансової стійкості, та становлять в основному негативні значення для ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна», що вказує на негативну фінансову стійкість та фінансовий стан.

7. Обґрунтовано, що одним із індикаторів фінансового стану є показники ліквідності та ефективності діяльності. Розрахунок цих показників свідчить про низький рівень показників ліквідності у 2021-2022 роках, однак про позитивну тенденцію їх збільшення у 2023 році, що позитивно впливає на рівень фінансового стану досліджуваного підприємства.

8. Зазначимо, що негативну тенденцію мають показники ефективності діяльності ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна». Зокрема, розрахунок показників свідчить про нерентабельність активів, та низький його рівень у порівнянні із середньогалузевим чи нормативним. Нерентабельність власного капіталу призводить до непривабливості досліджуваного підприємства для інвесторів. Нерентабельність оборотного капіталу свідчить про неефективне використання оборотних активів у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» у 2022-2023 рр, хоча у 2021р. вона становила 22%. Таке зниження рентабельності оборотного капіталу є негативним. Позитивним є те, що у 2023 році спостерігається підвищення рентабельності діяльності до 3% і свідчить про пожвавлення фінансово-господарської діяльності та покращення фінансового стану.

9. Визначено, що наліз фінансового стану ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» показав неоднозначні результати. Позаяк визначення абсолютних показників дозволив ідентифікувати фінансовий стан як нормальний, то розрахунок коефіцієнтів показав інший результат, що характеризує проблемний або ж критичний фінансовий стан. Для більш точнішої оцінки застосовано

методики визначення й оцінки фінансового стану, які дають можливість передбачити ймовірність банкрутства

10. Аналіз й оцінка ймовірності банкрутства здійснювалася із застосуванням моделей й методів, які розроблені західними й вітчизняними економістами, зокрема: двофакторна та п'ятифакторна (адаптована) Е. Альтмана; Р. Ліса; Дж. Таффлера; Г. Спрінгейта; О. Терещенка; А. Матвійчука. Діагностика кризи є необхідним етапом процесу антикризового управління, оскільки саме її результати дають змогу визначити ступінь розвитку кризи, її масштаби, реальність та очікуваний час виникнення ситуації банкрутства, обґрунтувати заходи, необхідні для її подолання, оцінити можливості підприємства щодо подолання кризи та прогнозування наслідків подальшого розвитку ситуації.

Результати здійснених розрахунків з використанням зарубіжних й вітчизняних моделей визначення ймовірності банкрутства дав можливість зробити висновки, що розрахунки за моделями Е. Альтмана Z-score Plus, двофакторною моделлю Е. Альтмана показують про високу й дуже високу ймовірність банкрутства, модель Р. Ліса – від низької у 2021 році до високої у 2023 році. Низький рівень ймовірності банкрутства характеризує модель К. Спрінгейта, що свідчить про відсутність загрози кризовому стану у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна».

Результати розрахунків за вітчизняними моделями визначення й прогнозування банкрутства доводять про високу ймовірність настання кризи, тобто банкрутства у ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна» за 2021-2023 роки. Такий стан справ зумовлений недостатністю власного капіталу, особливо того, що розміщений в оборотних активах та беруть безпосередню участь у формуванні прибутку. Особливу увагу керівництву досліджуваного підприємства слід звернути на ефективність використання активів, їх окупності та забезпеченість власним капіталом, наявність та ефективне використання якого значно б покращило фінансовий стан.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарова, А. О., Рузакова О. В. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства. Вінниця : ВНТУ, 2010. 172 с.
2. Антоненко С. Теоретичні засади управління фінансовим станом підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/113-1.pdf>
3. Базилінська Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч.посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
4. Банкрутство: чому не варто зволікати. URL: <https://zn.ua/ukr/finances/bankrutstvo-chomu-ne-varto-zvolikati.html>
5. Банкрутство підприємства та його наслідки: роз'яснює Мін'юст. URL: <https://news.dtki.ua/state/other/72239-bankrutstvo-pidprijemstva-ta-iogo-naslidki-roziasniuje-miniust>
6. Бланк И. А. Антикризисное финансовое управление предприятием. К. : Эльга, НикаЦентр, 2006. 672 с.
7. Білик М.Д., Павловські О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2005. 592 с.
8. Власюк В.Є., Гордієнко К.О., Пшенична А. Оцінка ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств (на прикладі ПАТ «Комбінат «Тепличний»). Економіка і суспільство. Мукачівський державний університет. Випуск 12. 2017. С.68-72. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/11.pdf
9. Гаврилюк О.О., Устименко В.А., Філатов В.А., Парасій-Вергуненко І.М., Махінчук В.М. Методологічні підходи до визначення економічної ефективності права неплатоспроможності. Економіка та право. 2023. № 4. С. 3—21. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2023.04.003>
10. Гришова І. Ю., Островська І. П., Менкконен А. Санація підприємства як чинник його фінансової захищеності. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія “Фінанси і кредит”. 2013. №1

11. Дем'яненко М.Я. Фінансовий словник-довідник. К.: ІАЕУААН, 2013. 507 с.
12. Долбнєва Д. В. Сучасні тенденції банкрутства підприємств в Україні та заходи по запобіганню їх неплатоспроможності. Бізнесінформ. 2015. № 10. С. 244–250.
13. Економічний аналіз: навч. посіб. / за ред. М. Г. Чумаченка. К.:КНЕУ, 2003. 556 с.
14. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця: ВНТУ, 2017. 143 с URL: https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16550/%D0%84%D0%BF%D1%96%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%94%D0%B6%D0%B5%D0%B4%D0%B6%D1%83%D0%BB%D0%B0_%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%A3%D0%9C.pdf?sequence=1&isAllowed=y
15. Жадан Т.А., Мелень О.В., Якименко-Терещенко Н.В. Банкрутство підприємства: сутність поняття та основні ризик-фактори його виникнення в готельно-ресторанному бізнесі. Економіка та управління підприємствами. Випуск 37. 2019
16. Жаренко В. Ф. Особливості банкрутства сільськогосподарських товаровиробників . *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2014 р. № 1(10). С. 54–59.
17. Жук Н.Т., 2023. Аналіз фінансової безпеки підприємств харчової промисловості. Дисертація. <https://www.wunu.edu.ua/svr/disertatsia/zhuk/dusertatsia.pdf>
18. Жук Н. Діагностика фінансового стану як функціональна складова менеджменту безпеки підприємства. *Теорія та практика менеджменту: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (13 травня 2020 р.)*. Луцьк, 2020. С 197-199
19. Жук Н. Аналіз фінансового стану як домінантний індикатор фінансової безпеки підприємств. *Вісник економіки* №4, 2022 р.С.97-112

20. Жукевич С., Жук Н. Аналіз ймовірності настання кризових явищ як детермінанта фінансової безпеки підприємств харчової промисловості. Вісник економіки. 2023. Вип. 1. С. 182–200. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.01.182>
21. Жукевич С. Технології управлінського обліку в діагностиці фінансової стійкості підприємства в контексті сталого розвитку. Концептуальні засади розвитку системи бухгалтерського та управлінського обліку та звітності. Тернопіль: ТНЕУ. Економічна думка, 2019. С. 250-259/
22. Жукевич С., Карпишин Н., Шегера О. Аналіз фінансової стійкості закладів охорони здоров'я в умовах сталого розвитку. Світ фінансів. Випуск 3 (72), 2022. С.111-126 DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.04.028>
23. 3 квартал 2023: кількість банкрутств підприємств зменшилася, реєстрацій зросло. Європейська Комісія. 21.11. 2023. <https://uk.eureporter.co/business/2023/11/21/q3-2023-business-bankruptcies-down-registrations-up/>
24. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. Львів. Центр Європи. 1997 р. 572 с.
25. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз у будівництві : навч. посіб. К. : Київ, 2007. 236 с.
26. Інтернет ресурс. URL: [HTTPS://MINJUST.GOV.UA/NEWS/MINISTRY/ZA-PERIOD-Z-24-LYUTOGO-2022-ROKU-GOSPODARSKIMI-SUDAMI-VIDKRITO-65-SPRAV-PRO-BANKRUTSTVO-NEPLATOSPROMOJNIST-BORJNIKIV](https://minjust.gov.ua/news/ministry/za-period-z-24-lyutogo-2022-roku-gospodarskimi-sudami-vidkrity-65-sprav-pro-bankrutstvo-neplatospromojnist-borjnikiv)
27. Кальченко О. М., Шишкіна О. В. Фінансовий аналіз: теорія і практика (у схемах і таблицях): навч. посіб.; Чернігів. нац. технол. ун-т. Чернігів : Брагинець О. В. [вид.], 2019. 435 с.
28. Квасницька Р. С., Кордонець І. М. Етапність проведення діагностики кризового стану та ймовірності банкрутства підприємства. Вісник Хмельницького національного університету . № 2, Т. 3. 2011. С. 130-134 URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_2_3/130-135.pdf

29. Ковальчук Н. О., Гаватюк Л. С., Єрмійчук Н. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. ; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : ЧНУ ім. Юрія Федьковича : Рута, 2019. 336 с.
30. Ковальчук Т. М., Вергун А. І. Аналіз фінансового стану: теорія, методика, організація : монографія; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : ЧНУ : Рута, 2020. 175 с.
31. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
32. Кондратенко Н. О., Великих К. О. Фінансовий аналіз : конспект лекцій для студентів бакалавріату усіх форм навчання спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування. Харків. нац. ун-т міськ.госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. Бекетова, 2020. 166 с. URL: https://eprints.kname.edu.ua/55385/1/2019%20%D0%BF%D0%B5%D1%87.184%D0%9B%20%D0%9A%D0%9B_%D0%A4%D0%B8%D0%BD%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%B7%201.03.pdf
33. Концептуальна основа фінансової звітності: Міжнародний документ від 01.09.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text
34. Косова Т.Д., Ярошевська О.В., Соломіна Г.В. Діагностика і регулювання фінансового потенціалу суб'єктів господарювання в системі стратегічного антикризового управління. Економіка та держава. 2020. №4. С. 14-18.
35. Косова Т.Д., Ярошевська О.В., Соломіна Г.В. Фінансова діагностика і регулювання потенціалу стратегічного розвитку корпоративних підприємств. Ефективна економіка. 2020. №4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/4.pdf
36. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : ЦУЛ, 2008. 392 с.
37. Крупа А. Методологічні аспекти аналізу фінансового стану підприємств. Облік, оподаткування і контроль в управлінні. III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція здобувачів вищої освіти і учнівської молоді. м. Кропивницький (17 квітня 2024 р.)

38. Крупа А. Фінансовий аналіз як методологічна основа запобігання кризових явищ
39. Кучмей О. В. Моделювання ймовірності банкрутства підприємства (на прикладі ПАТ «Будівельна корпорація «Укрбуд»). Ефективна економіка № 11, 2017
40. Лащенко В. А. Діагностика ймовірності банкрутства як експрес-аналіз економічної безпеки підприємства. *Управління розвитком*. 2013. Вип. Т. 21. №. 161. С. 54-58.
41. Лобова О. М., Ломоносов Д. С. Сучасна практика оцінки фінансового стану підприємств України із використанням національних моделей
42. Лоза С.П., Лоза Д.Ю. Застосування дискримінантних моделей для оцінки ймовірності банкрутства на прикладі АТ «Укрзалізниця». Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління», 2023. Вип. 53. С. 6-16. DOI: 10.32703/2664-2964-2023-53-6-16
43. Лучко М. Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 302 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/19240/1/Fin%20analiz%20Verstka.pdf>.
44. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. К. : НІСД, 2015. 348 с.
45. Мельник А., Жукевич С. Економіко-аналітична діагностика в системі управління фінансовою діяльністю сучасного закладу охорони здоров'я. Вісник економіки. 2022. Вип. 4. С. 28–43. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.04.028>
46. Методичні рекомендації щодо аналізу фінансово-господарського стану підприємств або організацій. Лист № 759/10/20-2117 від 27.01.1998 р. Державної податкової адміністрації України <https://ips.ligazakon.net/document/view/GDPI1722?an=39>
47. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій. Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій 23.02.98 N 22 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text>

48. Мороз С. І. Порівняльний аналіз існуючих моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємств //Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси. №. 9 (2). 2012. С. 437-442.
49. Обліково-аналітичне забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємств торгівлі : монографія. І. В. Нагорна та ін.; Київ. нац. торг.-екон. ун-т, Харків. торг.-екон. ін-т КНТЕУ. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2020. 132 с.
50. Олександренко І. В., Іщук Л. І. Основні причини банкрутства підприємств. Економічний форум. 2015. №2. URL: [irbis-nbuv.gov.ua>cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis)
51. Основи економічного аналізу : навч.-метод. посібник / В. М. Микитюк, Т. М. Паламарчук, О. П. Русак [та ін.]; за ред. В. М. Микитюка. – Житомир: Рута, 2018. – 440 с.
52. Отенко І. П., Азаренков Г. Ф., Іващенко Г. А. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 156 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Otenko_Iryna/Finansovyi_analiz.pdf
53. Офіційні дані ТОВ «СЕ БОРДНЕТЦЕ –Україна». URL:
54. Петик Л. О., Клепанчук О. Ю., Корень Д. О. Моніторинг фінансової неплатоспроможності та ймовірності банкрутства. Бізнесінформ № 12 '2022. С. 237-242. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-12-237-242>
55. Петрова В. Ф. Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий аналіз». Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 138 с. URL: <https://core.ac.uk/reader/83144349>
56. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації. Наказ Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України 26.01.2001 N 49/121
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text>
57. Погребняк А. Ю. Порівняльний аналіз методика оцінки ймовірності банкрутства в системі антикризового управління на підприємстві //Бізнес Інформ. №. 7. 2014. С. 344-352.

58. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
59. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
60. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
61. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
62. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Наказ Міністерства економіки України 19.01.2006 N14 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06#Tex>
63. Рожельок В.М., Жукевич С.М. Фінансова стійкість підприємства в контексті сталого розвитку України. Світ фінансів. 2018. Випуск №4 (57). С. 75-85. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1071>
64. Руденко Є. М. Сучасні тенденції банкрутства в Україні та заходи запобігання неплатоспроможності вітчизняних підприємств. Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 5. Част.3. 2014. С. 21–25.
65. Самайчук С. І., Крикунова В. М., Танклевська Н. С. Фінансовий аналіз : навч. посіб.; ДВНЗ "Херсон. держ. аграр. ун-т". Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 215 с.
66. Сарапіна О. А., Пінчук Т. А., Стефанович Н. Я. Практикум з фінансового аналізу : навч. посіб. ; Херсон. нац. техн. ун-т. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 225 с.

67. Сіліна І. В., Хацер М. В. Управління фінансовим станом підприємства в кризових умовах. Економіка та держава № 11. 2015
http://www.economy.in.ua/pdf/11_2015/22.pdf
68. Стаднюк Т. В. и др. Причини ймовірності банкрутства підприємств та методики його прогнозування. 2013.
69. Статистична інформація Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
70. Стеценко С. П., Сорокіна Л. В., Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз та економічна діагностика : навч. посіб.; Київ. нац. ун-т будва і архітектури. Київ : КНУБА, 2019. 159 с. 302
71. Сушко В. І., Павлюк Т. С. Класифікація моделей оцінки ймовірності банкрутства підприємств. Економіка: теорія та практика. 2014. №. 1. С. 72-83.
72. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: монографія. Київ: КНЕУ, 2008. 272 с.
73. Трусова Н. В., Терещенко М. А. Фінансовий аналіз підприємства: методика та практика: навч. посіб. / Тавр. держ. агротехнол. ун-т. 2-ге вид. Мелітополь : Мелітоп. міськ. друк., 2019. 272 с.
74. Фінансова звітність підприємства за 2023 рік: як скласти. Електронний ресурс.<https://buhplatforma.com.ua/article/7427-fnansova-zvtnst-2018>
75. Форми фінансової звітності які повинні подаватися неприбутковими організаціями? Головне управління ДПС в Одеській області, опубліковано 27 червня 2023 <https://od.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/686401.html>
76. Хаджинова О. В. Сучасні тенденції банкрутства підприємств в Україні. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. Вип. 1. Т. 2. 2013. С. 275–278.
77. Хохлов М.П., Подимайло М.В. аналіз існуючих підходів і методів фінансової діагностики ймовірності банкрутства. *Інфраструктура ринку. Економіка та управління підприємствами*. Випуск 7. 2017 с. 199-204. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2017/7_2017_ukr/35.pdf

78. Хромушина Л. А. Санація балансу як метод антикризового фінансового менеджменту підприємства. Економіка. Управління. Інновації. 2015. Вип. № 1 (13)
79. Хрущ Н. А., Доценко І. О. Фінансово-аналітичні дослідження діяльності інститутів фінансового ринку : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : Друкарня Рута, 2020. 360 с. 303
80. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник. Київ : ЦУЛ, 2008. 566 с.
81. Чепка В. В., Свідерська І. М., Гавриленко Ю. О. Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи. *Інвестиції: практика та досвід*. № 19-20. 2020. С. 96–102. DOI: [10.32702/2306-6814.2020.19-20.96](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.19-20.96)
82. Чібісова І. В., Chibisova I. Методи оцінки і прогнозування банкрутства підприємств. 2012.
83. Чубка, О. М., і Д. В. Адаменко. «Моделювання ймовірності банкрутства підприємства (на прикладі АТ «Укртелеком»)». *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, вип. 11, Січень 2024, doi:10.54929/2786-5738-2024-11-04-03.
84. Швець Ю.О. Методи аналізу ймовірності настання банкрутства на промислових підприємствах. *Вісник запорізького національного університету*. Випуск № 2 (34), 2017. С. 36-45
85. Шеремет О. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Кондор, 2011. 196 с.
86. Шило В. П., Ільїна С. Б., Криштопа І. І. Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства : навч. посіб. 2-ге вид. доповн. Київ : Кондор, 2011. 294 с.
87. Шурпенкова Р. К. Методика аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. *Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір*. Вип. 1 (99). 2013 108-116. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20131\(99\)/sep20131\(99\)_108_ShurpenkovaRK.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20131(99)/sep20131(99)_108_ShurpenkovaRK.pdf)

88. Якубенко Ю. Л., Сірко А. Ю. Сутність кризових явищ в Україні та напрями їх подолання. *Агросвіт*. 2021. Випуск № 24. С. 39–45. DOI: [10.32702/2306-6792.2021.24.39](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.24.39)
89. Ярошевська О.В., Мельник В. В., Руснак Д. М. Формування, консолідація, аналіз та аудит фінансової звітності державних підприємств. Проблеми системного підходу в економіці. 2013. №2. С. 145-153. doi.org/10.32782/2520-2200/2023-2-19
90. Яцух О.О., Захарова Н.Ю. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. Том 29 (68). № 3. 2018. https://econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_3/35.pdf
91. Altman, E. (1968) Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. *Journal of Finance*, 23, 589-609. <https://doi.org/10.2307/2978933>
92. Beaver, W.H. (1966) Financial Ratios as Predictors of Failure. *Journal of Accounting Research*, 4, 71-111. <https://doi.org/10.2307/2490171>
93. DAVRASHELIDZE, I. (2023). PROGNOSTIC MODELS OF THE PROBABILITY OF FINANCIAL BANKRUPTCY OF THE COMPANY. *Georgian Academy of Business Sciences "Moambe"*, 1(48), 28–36. <https://doi.org/10.52340/gbsab.2023.01.02.04>
94. Grikietytė, Giedrė & Maciulyte-Sniukiene, Alma. (2023). Applicability of bankruptcy probability assessment models to financial sector companies. *Mokslas - Lietuvos ateitis*. 15. 1-9. 10.3846/mla.2023.17761.
95. Kosova T., Smerichevskyi S., Kostyrko L., Kostyrko R., Radchenko H., & Bondarenko, O. (2021). Financial and integrated reporting of Ukraine Energy holdings in the categories of sustainable development and marketing innovations. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 25(S5), 1-16. URL: <https://www.abacademies.org/articles/Financial-and-integratedreporting-of-ukraine-energy-holdings-in-the-categories-of-sustainabledevelopment-and-marketing-innovations-1528-2635-25-S5-958.pdf>

96. Kosova T., Malovychko A., Poddubniak D. Financing of social capital as an object of accounting, reporting, analysis and audit of sustainable development of mining and metallurgical corporations: monograph. Економіка, управління та адміністрування в координатах сталого розвитку. Riga: "Izdevniecība "Baltija Publishing", 2021. P. 117-196.
97. Taffler R. J. The Assessment of Company Solvency and Performance Using a Statistical Model. *Accounting and Business Research*, 13, 1983. C. 295-308. <https://doi.org/10.1080/00014788.1983.9729767>
98. Zadorozhny, Z.-M., Zhukevich, S., Portovaras, T., Rozheliuk, V., Zhuk, N., & Nazarova, I. (2023). Analysis of risks in the financial security management system of business entities. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 6(53), 82–95. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.53.2023.4242>
99. Zhang, Zhiqiang. (2023). Bankruptcy Probability and Firm Life Expectancy. 10.1007/978-981-19-8269-9_12.
100. Zhukevych, S., Zhuk, N. (2023). Analysis of the Probability of Crisis Events as a Determinant of Financial Security of Food Industry Enterprises. *Bulletin of Economics*, 1, 182–200. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.01.182>.